

SUOMEN SÄÄDÖSKOKOELMAN SOPIMUSSARJA

ULKOVALTAIN KANSSA TEHDYT SOPIMUKSET

2008

Julkaistu Helsingissä 21 päivänä toukokuuta 2008

N:o 62—65

SISÄLLYS

N:o		Sivu
62	Laki Kazakstanin kanssa sijoitusten edistämisestä ja vastavuoroisesta suojaamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	341
63	Tasavallan presidentin asetus Kazakstanin kanssa sijoitusten edistämisestä ja vastavuoroisesta suojaamisesta tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta ja sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta	342
64	Laki Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Marokon kuningaskunnan välisen Euro–Välimeri-lentoliikennesopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	357
65	Tasavallan presidentin asetus Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Marokon kuningaskunnan välillä tehdyn Euro–Välimeri-ilmailusopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain väliaikaisesta soveltamisesta	358

N:o 62

(Suomen säädöskokoelman n:o 954/2007)

Laki

Kazakstanin kanssa sijoitusten edistämisestä ja vastavuoroisesta suojaamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Annettu Helsingissä 26 päivänä lokakuuta 2007

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Astanassa 9 päivänä tammikuuta 2007 Suomen tasavallan ja Kazakstanin tasavallan välillä sijoitusten edistämisestä ja vastavuoroisesta suojaamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset

ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §
Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

Helsingissä 26 päivänä lokakuuta 2007

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ulkoasiainministeri *Ilkka Kanerva*

HE 12/2007
UaVM 6/2007
EV 32/2007

18—2008

N:o 63

(Suomen säädöskokoelman n:o 318/2008)

Tasavallan presidentin asetus**Kazakstanin kanssa sijoitusten edistämisestä ja vastavuoroisesta suojaamisesta tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta ja sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta**

Annettu Helsingissä 16 päivänä toukokuuta 2008

Tasavallan presidentin päätöksen mukaisesti, joka on tehty ulkoasiainministeriön toimialaan kuuluvia asioita käsittelemään määrätyn ulkomaankauppa- ja kehitysministerin esittelystä, säädetään:

1 §

Suomen tasavallan hallituksen ja Kazakstanin tasavallan hallituksen välillä sijoitusten edistämisestä ja vastavuoroisesta suojaamisesta Astanassa 9 päivänä tammikuuta 2007 tehty sopimus, jonka eduskunta on hyväksynyt 2 päivänä lokakuuta 2007 ja jonka tasavallan presidentti on hyväksynyt 26 päivänä lokakuuta 2007 ja jonka hyväksymistä koskevat nootit on vaihdettu 20 päivänä maaliskuuta 2008, on voimassa 1 päivästä toukokuuta 2008 niin kuin siitä on sovittu.

2 §

Kazakstanin kanssa tehdyn sijoitusten

edistämisestä ja vastavuoroisesta suojaamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta 26 päivänä lokakuuta 2007 annettu laki (954/2007) tulee voimaan 21 päivänä toukokuuta 2008.

3 §

Sopimuksen muut kuin lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat asetuksena voimassa.

4 §

Tämä asetus tulee voimaan 21 päivänä toukokuuta 2008.

Helsingissä 16 päivänä toukokuuta 2008

Tasavallan Presidentti**TARJA HALONEN**Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri *Paavo Väyrynen*

Sopimus**Suomen tasavallan hallituksen ja Kazakstanin tasavallan hallituksen välillä sijoitusten edistämisestä ja vastavuoroisesta suojaamisesta**

Suomen tasavallan hallitus ja Kazakstanin tasavallan hallitus, jäljempänä ”sopimuspuolet”, jotka

OVAT TIETOISIA tarpeesta suojata sopimuspuolen sijoittajien toisen sopimuspuolen valtion alueella olevia sijoituksia ketään syrjimättä;

HALUAVAT LISÄTÄ sopimuspuolten välistä taloudellista yhteistyötä sellaisten sijoitusten osalta, joita sopimuspuolen kansalaiset ja yritykset ovat tehneet toisen sopimuspuolen valtion alueella;

TIEDOSTAVAT, että sopimus tällaisille sijoituksille myönnettävästä kohtelusta edistää yksityisen pääoman siirtoja ja sopimuspuolten taloudellista kehitystä;

OVAT SAMAA MIELTÄ siitä, että vakaat puitteet sijoituksille edistävät taloudellisten voimavarojen mahdollisimman tehokasta käyttöä ja parantavat elintasoja;

OVAT TIETOISIA siitä, että taloudellisten yhteyksien ja liikeyhteyksien kehittäminen voi edistää kansainvälisesti tunnustettujen työelämään liittyvien oikeuksien kunnioittamista;

OVAT SAMAA MIELTÄ siitä, että nämä tavoitteet voidaan saavuttaa lieventämättä vaatimuksia, jotka liittyvät yleisesti sovellettaviin terveyttä, turvallisuutta ja ympäristöä koskeviin toimenpiteisiin; ja

ovat päättäneet tehdä sijoitusten edistämistä ja vastavuoroista suojaamista koskevan sopimuksen;

OVAT SOPINEET SEURAAVASTA:

Agreement**between the Government of the Republic of Finland and the Government of the Republic of Kazakhstan on the Promotion and Mutual Protection of Investments**

The Government of the Republic of Finland and the Government of the Republic of Kazakhstan hereinafter referred to as the "Parties",

RECOGNISING the need to protect investments of the investors of one Party in the territory of the State of the other Party on a non-discriminatory basis;

DESIRING to promote greater economic co-operation between them, with respect to investments by investors of one Party in the territory of the State of the other Party;

RECOGNISING that agreement on the treatment to be accorded such investments will stimulate the flow of private capital and the economic development of the Parties;

AGREEING that a stable framework for investment will contribute to maximising the effective utilisation of economic resources and improve living standards;

RECOGNISING that the development of economic and business ties can promote respect for internationally recognised labour rights;

AGREEING that these objectives can be achieved without relaxing health, safety and environmental measures of general application; and

Having resolved to conclude an Agreement concerning the promotion and mutual protection of investments;

HAVE AGREED AS FOLLOWS:

1 artikla

Määritelmät

Tässä sopimuksessa:

1. "Sijoitus" tarkoittaa kaikenlaista varallisuutta, jonka sopimuspuolen sijoittaja on perustanut tai hankkinut liike- ja yritystoiminnan yhteydessä toisen sopimuspuolen alueella tämän sopimuspuolen valtion kansallisen lainsäädännön mukaisesti, mukaan luettuna erityisesti, ei kuitenkaan yksinomaan:

a) irtain ja kiinteä omaisuus tai omaisuuden kohdistuvat oikeudet, kuten kiinnitykset, pantti- ja pidätysoikeudet sekä vuokraoikeudet;

b) uudelleen sijoitettu tuotto;

c) yrityksen osakkeet ja joukkovelkakirjat tai muut osuudet yrityksestä;

d) vaateet rahan tai oikeudet suoritteisiin, joilla on taloudellista arvoa;

e) henkiseen omaisuuteen kohdistuvat oikeudet, kuten patentit, tekijänoikeudet, tavaramerkit, teolliset mallioikeudet, toiminimet, maantieteelliset merkinnät sekä tekniset valmistusmenetelmät, tietotaito ja goodwill-arvo; ja

f) lakiin, hallinnolliseen toimenpiteeseen tai toimivaltaisen viranomaisen kanssa tehtyyn sopimukseen perustuvat toimiluvat, mukaan luettuna luvat etsiä, ottaa käyttöön, louhia tai hyödyntää luonnonvaroja.

Sellaiset sijoitukset, joita sopimuspuolen oikeushenkilö on tehnyt tämän sopimuspuolen alueella, mutta jotka ovat tosiasiallisesti toisen sopimuspuolen sijoittajien omistuksessa tai suorassa tai välillisessä hallinnassa, katsotaan myös viimeksi mainitun sopimuspuolen sijoittajien sijoituksiksi, jos ne on tehty ensin mainitun sopimuspuolen valtion kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Mikään varallisuuden sijoitus- tai jälleensijoitusmuodon muutos ei vaikuta varallisuuden luonteeseen sijoituksena.

2. "Tuotto" tarkoittaa sijoituksesta saatuja tuloja ja siihen sisältyy erityisesti, ei kuitenkaan yksinomaan voitto, osingot, korot, rojalitit, omaisuuden luovutusvoitto tai sijoitukseen liittyvät luontoissuoritukset.

3. "Sijoittaja" tarkoittaa kummankin sopimuspuolen osalta seuraavia henkilöitä, jotka

Article 1

Definitions

For the purpose of this Agreement:

1. The term "investment" means every kind of asset established or acquired in connection with business and entrepreneurial activity by an investor of one Party in the territory of the other Party in accordance with the national legislation of the State of the latter Party, including in particular, though not exclusively:

(a) movable and immovable property or any property rights such as mortgages, liens, pledges and leases;

(b) reinvested returns;

(c) shares in and stocks and debentures of a company or any other forms of participation in a company;

(d) claims to money or rights to a performance having an economic value;

(e) intellectual property rights, such as patents, copyrights, trade marks, industrial designs, business names, geographical indications as well as technical processes, know-how and goodwill; and

(f) concessions conferred by law, by an administrative act or under a contract by a competent authority, including concessions to search for, develop, extract or exploit natural resources.

Investments made in the territory of one Party by any legal entity of that same Party, but actually owned or controlled, directly or indirectly by investors of the other Party, shall likewise be considered as investments of investors of the latter Party if they have been made in accordance with the national legislation of the State of the former Party.

Any change in the form in which assets are invested or reinvested does not affect their character as investments.

2. The term "returns" means the amounts yielded by investments and shall in particular, though not exclusively, include profits, dividends, interest, royalties, capital gains or any payments in kind related to an investment.

3. The term "investor" means, for either Party, the following subjects who invest in

sijoittavat toisen sopimuspuolen valtion alueella jälkimmäisen sopimuspuolen valtion kansallisen lainsäädännön ja tämän sopimuksen määräysten mukaisesti:

a) luonnollista henkilöä, joka on jomankumman sopimuspuolen kansalainen sen lainsäädännön mukaisesti; tai

b) oikeushenkilöä, esimerkiksi yhtiötä, yhtymää, toiminimeä, taloudellista yhdistystä, yleishyödyllistä laitosta tai järjestöä, joka on perustettu tai muodostettu sopimuspuolen kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja jonka rekisteröity toimipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka on kyseisen sopimuspuolen lainkäyttövaltaan kuuluvalla alueella.

4. "Alue" tarkoittaa sopimuspuolen valtion maa-alueita, sisäisiä aluevesiä ja aluemerta ja niiden yläpuolella olevaa ilmatilaa sekä aluemenen ulkopuolisia merivyöhykkeitä, mukaan luettuna merenpohja ja sen sisusta, joihin nähden kyseisellä sopimuspuolella on täysivaltaiset oikeudet tai lainkäyttövalta voimassaolevan kansallisen lainsäädäntönsä ja kansainvälisen oikeuden mukaisesti näiden alueiden luonnonvarojen tutkimisen ja hyödyntämisen osalta.

2 artikla

Sijoitusten edistäminen ja suojaaminen

1. Kumpikin sopimuspuoli edistää alueellaan toisen sopimuspuolen sijoittajien sijoituksia ja hyväksyy tällaiset sijoitukset kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti.

2. Kumpikin sopimuspuoli myöntää alueellaan oikeudenmukaisen kohtelun sekä täysimääräisen ja jatkuvan suojan ja turvan toisen sopimuspuolen sijoittajien sijoituksille ja niiden tuotolle.

3. Kumpikaan sopimuspuoli ei alueellaan haittaa kohtuuttomasti tai mielivaltaisesti toisen sopimuspuolen sijoittajien sijoitusten hankintaa, laajentamista, toimintaa, hoitoa, ylläpitoa, käyttöä, hyödyntämistä ja myyntiä tai muuta luovuttamista.

the territory of the State of the other Party in accordance with the national legislation of the State of the latter Party and the provisions of this Agreement:

(a) any natural person who is a national of either Party in accordance with its legislation; or

(b) any legal entity such as company, corporation, firm, partnership, business association, institution or organisation, incorporated or constituted in accordance with the national legislation of the Party and having its registered office or central administration or principal place of business within the jurisdiction of that Party.

4. The term "territory" means the land territory, internal waters and territorial sea of the State of the Party and the airspace above them, as well as the maritime zones beyond the territorial sea, including the seabed and subsoil, over which that Party exercises sovereign rights or jurisdiction in accordance with its national laws in force and international law, for the purpose of exploration and exploitation of the natural resources of such areas.

Article 2

Promotion and Protection of Investments

1. Each Party shall promote in its territory investments by investors of the other Party and shall, in accordance with its national legislation, admit such investments.

2. Each Party shall in its territory accord to investments and returns of investments of investors of the other Party fair and equitable treatment and full and constant protection and security.

3. Neither Party shall in its territory impair by unreasonable or arbitrary measures the acquisition, expansion, operation, management, maintenance, use, enjoyment and sale or other disposal of investments of investors of the other Party.

3 artikla

Sijoitusten kohtelu

1. Kumpikin sopimuspuoli myöntää toisen sopimuspuolen sijoittajille ja näiden sijoituksille vähintään yhtä edullisen kohtelun kuin se myöntää omille sijoittajilleen ja näiden sijoituksille sijoitusten hankinnan, laajentamisen, toiminnan, hoidon, ylläpidon, käytön, hyödyntämisen ja myynnin tai muun luovuttamisen osalta.

2. Kumpikin sopimuspuoli myöntää toisen sopimuspuolen sijoittajille ja näiden sijoituksille vähintään yhtä edullisen kohtelun kuin se myöntää suosituimmuusasemassa olevan maan sijoittajille ja näiden sijoituksille niiden perustamisen, hankinnan, laajentamisen, toiminnan, hoidon, ylläpidon, käytön, hyödyntämisen ja myynnin tai muun luovuttamisen osalta.

3. Kumpikin sopimuspuoli myöntää toisen sopimuspuolen sijoittajille ja näiden sijoituksille tämän artiklan 1 ja 2 kappaleen edellyttämistä kohteluista paremman sen mukaan, kumpi niistä on sijoittajalle tai sijoituksille edullisempi.

4. Kumpikaan sopimuspuoli ei alueellaan määrää tai pane täytäntöön toisen sopimuspuolen sijoittajien sijoituksiin kohdistuvia tarvikkeiden hankintaa, tuotantovälineitä, toimintaa, kuljetuksia tai sen tuotteiden markkinointia koskevia toimenpiteitä tai anna muita vastaavia määräyksiä, joilla on syrjiviä vaikutuksia.

4 artikla

Poikkeukset sijoitusten kohtelusta

Tämän sopimuksen määräysten ei katsota velvoittavan sopimuspuolta ulottamaan toisen sopimuspuolen sijoittajiin ja näiden sijoituksiin kohtelua, etua tai erivapautta, joka perustuu olemassa olevaan tai tulevaan:

- a) vapaakauppa-alueeseen, tulliliittoon, yhteismarkkinoihin, talous- ja rahaliittoon tai muuhun vastaavaan alueelliseen taloudellista yhdentymistä koskevaan sopimukseen, mukaan luettuna alueelliset työmarkkinasopimukset, joiden osapuolena toinen

Article 3

Treatment of Investments

1. Each Party shall accord to investors of the other Party and to their investments, a treatment no less favourable than the treatment it accords to its own investors and their investments with respect to the acquisition, expansion, operation, management, maintenance, use, enjoyment and sale or other disposal of investments.

2. Each Party shall accord to investors of the other Party and to their investments, a treatment no less favourable than the treatment it accords to investors of the most favoured nation and to their investments with respect to the establishment, acquisition, expansion, operation, management, maintenance, use, enjoyment, and sale or other disposal of investments.

3. Each Party shall accord to investors of the other Party and to their investments the better of the treatments required by paragraph 1 and paragraph 2 of this Article, whichever is the more favourable to the investors or investments.

4. Neither Party shall mandate or enforce in its territory measures on investments by investors of the other Party, concerning purchase of materials, means of production, operation, transport, marketing of its products or similar orders having discriminatory effects.

Article 4

Exemptions

The provisions of this Agreement shall not be construed so as to oblige one Party to extend to the investors and investments by investors of the other Party the benefit of any treatment, preference or privilege by virtue of any existing or future:

- (a) free trade area, customs union, common market, economic and monetary union or other similar regional economic integration agreement, including regional labour market agreements, to which one of the Parties is or may become a party, or

sopimuspuoli on tai joiden osapuoleksi se voi tulla, tai

b) kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskevaan sopimukseen tai muuhun kokonaan tai pääasiassa verotusta koskevaan kansainväliseen sopimukseen, tai

c) kokonaan tai pääasiassa sijoituksia koskevaan monenväliseen sopimukseen.

(b) agreement for the avoidance of double taxation or other international agreement relating wholly or mainly to taxation, or

(c) multilateral agreement relating wholly or mainly to investments.

5 artikla

Pakkolunastus

1. Sopimuspuolen sijoittajien toisen sopimuspuolen alueella olevia sijoituksia ei pakkolunasteta tai kansallisteta eikä niihin kohdisteta muita suoria tai välillisiä toimenpiteitä, joilla on pakkolunastusta tai kansallistamista vastaava vaikutus (jäljempänä "pakkolunastus"), ellei sitä tehdä yleisen edun vuoksi, ketään syrjimättä, oikeudenmukaista menettelyä noudattaen ja maksamalla siitä välitön, riittävä ja tosiasiallinen korvaus.

2. Tällaisen korvauksen on vastattava pakkolunastetun sijoituksen arvoa, joka sillä oli välittömästi ennen pakkolunastuksen suorittamista tai ennen kuin pakkolunastus tuli yleiseen tietoon, sen mukaan kumpi ajankohdista on aikaisempi. Arvo määritetään yleisesti hyväksytyjen arvonmäärittämissääntöjen mukaisesti.

3. Korvauksen tulee olla täysin realisoitavissa ja se maksetaan rajoituksetta ja viipymättä. Korvaukseen sisältyy maksuvaluutan markkinakoron mukainen korko pakkolunastetun omaisuuden menettämispäivästä korvauksen maksupäivään saakka.

4. Sopimuspuolen pakkolunastaessa sellaisen yrityksen varat, joka on perustettu tai muodostettu jossakin sen alueen osassa voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti ja jonka osakkeita toisen sopimuspuolen sijoittajat omistavat, ensin mainittu sopimuspuoli varmistaa, että tämän artiklan 1 kappaleen määräyksiä sovelletaan siltä osin kuin on tarpeen, jotta näitä osakkeita omistaville toisen sopimuspuolen sijoittajille taataan välitön, riittävä ja tosiasiallinen korvaus niiden sijoituksista.

5. Sijoittajalla, jonka sijoituksia pakkolunastetaan, on oikeus saada tapauksensa vii-

Article 5

Expropriation

1. Investments by investors of a Party in the territory of the other Party shall not be expropriated, nationalised or subjected to any other measures, direct or indirect, having an effect equivalent to expropriation or nationalisation (hereinafter referred to as "expropriation"), except for a purpose which is in the public interest, on a non-discriminatory basis, in accordance with due process of law, and against prompt, adequate and effective compensation.

2. Such compensation shall amount to the value of the expropriated investment at the time immediately before the expropriation or before the impending expropriation became public knowledge, whichever is the earlier. The value shall be determined in accordance with generally accepted principles of valuation.

3. Compensation shall be fully realisable and shall be paid without any restriction or delay. It shall include interest at a commercial rate established on a market basis for the currency of payment from the date of dispossession of the expropriated property until the date of actual payment.

4. Where a Party expropriates the assets of a company which is incorporated or constituted under the law in force in any part of its own territory, and in which investors of the other Party own shares, it shall ensure that the provisions of paragraph 1 of this Article are applied to the extent necessary to guarantee prompt, adequate and effective compensation in respect of their investment to such investors of the Party who are owners of those shares.

5. Without prejudice to the provisions of Article 9 of this Agreement, the investor

pymättä kyseisen sopimuspuolen oikeusviranomaisten tai muiden toimivaltaisten viranomaisten käsiteltäväksi, sekä oikeus sijoitustensa arvonmääritykseen tässä artiklassa mainittujen periaatteiden mukaisesti, sanotun kuitenkin rajoittamatta tämän sopimuksen 9 artiklan määräysten soveltamista.

6 artikla

Menetysten korvaaminen

1. Sopimuspuoli myöntää toisen sopimuspuolen sijoittajille, joiden kyseisen sopimuspuolen valtion alueella oleville sijoituksille aiheutuu menetyksiä tällä alueella olevan sodan tai muun aseellisen selkkauksen, kansannousun, kapinan tai mellakan vuoksi, edunpalautuksen, hyvityksen, korvauksen tai muun järjestelyn osalta vähintään yhtä edullisen kohtelun kuin se myöntää omille sijoittajilleen tai suosituimmuusasemassa olevan maan sijoittajille, sen mukaan kumpi niistä on sijoittajan mukaan edullisempi.

2. Sen vaikuttamatta tämän artiklan 1 kappaleen soveltamiseen, sopimuspuolen sijoittajalle, joka kyseisessä kappaleessa tarkoitussa tilanteessa kärsii toisen sopimuspuolen valtion alueella menetyksiä, jotka johtuvat:

- a) siitä, että viimeksi mainitun sopimuspuolen asevoimat tai viranomaiset ovat pakko-ottaneet sen sijoituksen tai sijoituksen osan, tai
- b) siitä, että viimeksi mainitun sopimuspuolen asevoimat tai viranomaiset ovat tuhonneet sen sijoituksen tai sijoituksen osan, vaikka tilanne ei olisi edellyttänyt sitä, myönnetään viimeksi mainitun sopimuspuolen toimesta edunpalautus tai korvaus, jonka tulee kummassakin tapauksessa olla välitön, riittävä ja tosiasiallinen, ja korvaus tulee maksaa 5 artiklan 1-3 kappaleen mukaisesti pakko-oton tai tuhoamisen ajankohdasta maksupäivään saakka.

7 artikla

Vapaat siirrot

1. Kumpikin sopimuspuoli takaa toisen sopimuspuolen sijoittajille oikeuden siirtää vapaasti näiden sijoituksia ja sijoituksiin liittyviä siirtomaksuja alueelleen ja alueeltaan.

whose investments are expropriated shall have the right to prompt review of its case and of valuation of its investments in accordance with the principles set out in this Article, by a judicial or other competent authority of that Party.

Article 6

Compensation for Losses

1. Investors of one Party whose investments in the territory of the other Party suffer losses owing to war or other armed conflict, revolt, insurrection or riot in the territory of the State of the latter Party, shall be accorded by the latter Party, as regards restitution, indemnification, compensation or other settlement, a treatment no less favourable than the one accorded by the latter Party to its own investors or investors of the most favoured nation, whichever, according to the investor, is the more favourable.

2. Without prejudice to paragraph 1 of this Article, investors of one Party who, in any of the situations referred to in that paragraph, suffer losses in the territory of the state of the other Party resulting from:

- (a) requisitioning of its investment or a part thereof by the latter's armed forces or authorities, or
- (b) destruction of its investment or a part thereof by the latter's armed forces or authorities, which was not required by the necessity of the situation, shall be accorded by the latter Party restitution or compensation which in either case shall be prompt, adequate and effective and with respect to compensation, shall be in accordance with Article 5 paragraphs 1-3 from the date of requisitioning or destruction until the date of actual payment.

Article 7

Free Transfer

1. Each Party shall ensure to investors of the other Party the free transfer, into and out of its territory, of their investments and transfer payments related to investments. Such

Näihin siirtomaksuihin sisältyvät erityisesti, ei kuitenkaan yksinomaan:

- a) peruspääoma sekä sijoituksen ylläpitämiseen, kehittämiseen tai kasvattamiseen tarkoitetut lisäsummat;
- b) tuotto;
- c) kokonaan tai osittain tapahtuvasta sijoituksen myynnistä tai luovuttamisesta saadut tulot, mukaan luettuna osakkeiden myynnistä saadut tulot;
- d) sijoituksen toiminnasta aiheutuvien kulujen maksamiseen vaaditut rahasummat, kuten lainojen takaisinmaksut, rojalit, hallinnointikorvaukset, lisenssimaksut tai muut vastaavat kulut;
- e) tämän sopimuksen 5, 6, 8 ja 9 artiklan mukaisesti maksettavat korvaukset;
- f) ulkomailta palkatun ja sijoituksen yhteydessä työskentelevän henkilökunnan ansiotulot ja muut palkkiot.

2. Kumpikin sopimuspuoli varmistaa myös, että tämän artiklan 1 kappaleessa tarkoitetut siirrot tehdään rajoituksetta ja viivytyksittä sijoittajan valitsemassa vapaasti vaihdettavassa valuutassa ja siirtopäivänä vallitsevan, siirrettävään valuuttaan sovellettavan markkinakurssin mukaisesti, ja että ne ovat välittömästi siirrettävissä.

3. Jos valuuttamarkkinoita ei ole käytävissä, sovellettava vaihtokurssi vastaa viimeisintä vaihtokurssia, jota on käytetty valuuttojen muuttamiseksi erityisnosto-oikeuksiksi.

4. Mikäli isäntäsopimuspuoli aiheuttaa siirron viivästyksen, siirtoon sisältyy kyseisen valuutan markkinakoron mukainen korko siitä päivästä alkaen, jona siirtoa on pyydetty, siirtopäivään saakka, ja kyseinen sopimuspuoli vastaa sen maksamisesta.

5. Sen estämättä, mitä tämän artiklan 1-4 kappaleessa määrätään, sopimuspuoli voi viivyttää siirtoa soveltamalla oikeudenmukaisesti ja syrjimättömästi lakejaan ja määräyksiään, jotka koskevat:

- a) asianmukaisten verovelvoitteiden täyttämistä;
- b) velkojien oikeuksien suojaamista;
- c) rikoksia;
- d) oikeudenkäynneissä annettujen määräysten tai tuomioiden noudattamisen varmistamista;

payments shall include in particular, though not exclusively:

- (a) principal and additional amounts to maintain, develop or increase the investment;
- (b) returns;
- (c) proceeds obtained from the total or partial sale or disposal of an investment, including the sale of shares;

(d) amounts required for the payment of expenses which arise from the operation of the investment, such as loans repayments, payment of royalties, management fees, licence fees or other similar expenses;

(e) compensation payable pursuant to Articles 5, 6, 8 and 9;

(f) earnings and other remuneration of personnel engaged from abroad and working in connection with an investment.

2. Each Party shall further ensure that the transfers referred to in paragraph 1 of this Article shall be made without any restriction or delay in a freely convertible currency of the choice of the investor and at the prevailing market rate of exchange applicable on the date of transfer to the currency to be transferred and shall be immediately transferable.

3. In the absence of a market for foreign exchange, the rate to be used shall be the most recent exchange rate for the conversions of currencies into Special Drawing Rights.

4. In case of a delay in transfer caused by the host Party, the transfer shall also include interest at a commercial rate established on a market basis for the currency in question from the date on which the transfer was requested until the date of actual transfer and shall be borne by that Party.

5. Notwithstanding paragraphs 1 - 4 of this Article, a Party may delay a transfer through the equitable and non-discriminatory application of its laws and regulations relating to:

- (a) the fulfilment of due tax obligations;
- (b) the protection of the rights of creditors;
- (c) criminal or penal offences;
- (d) ensuring compliance with orders or judgements in judicial proceedings;

edellyttäen, ettei näiden lakien ja määräysten soveltamista käytetä keinona välttää sopimuspuolten tähän sopimukseen perustuvia velvoitteita.

provided that the application of such laws and regulations shall not be used as a means of avoiding the obligations of the Parties under this Agreement.

8 artikla

Article 8

Sijaantulo

Subrogation

Jos sopimuspuoli tai sen edustajaksi määrätty taho suorittaa maksun toisen sopimuspuolen alueella olevaan sijoitukseen liittyvän korvausvastuun tai takuu- tai vakuutus sopimuksen perusteella, viimeksi mainittu sopimuspuoli tunnustaa sijoittajan oikeuksien ja vaateiden siirtämisen ensin mainitulle sopimuspuolelle tai sen edustajaksi määrätylle taholle, sekä ensin mainitun sopimuspuolen tai sen edustajaksi määrätyn tahon oikeuden käyttää näitä oikeuksia ja vaateita sijaantulon perusteella samassa määrin kuin niiden edellinen haltija.

If a Party or its designated agency makes a payment under an indemnity, guarantee or contract of insurance given in respect of an investment of an investor in the territory of the other Party, the latter Party shall recognise the assignment of any right or claim of such an investor to the former Party or its designated agency, and the right of the former Party or its designated agency to exercise by virtue of subrogation any such right and claim to the same extent as its predecessor in title.

9 artikla

Article 9

Sijoittajan ja sopimuspuolen väliset riidat

Disputes between an Investor and a Party

1. Sopimuspuolen ja toisen sopimuspuolen sijoittajan väliset riidat, jotka johtuvat suoraan sijoituksesta, tulisi ratkaista sovinnollisesti riidan osapuolten kesken.

1. Any dispute arising directly from an investment between one Party and an investor of the other Party should be settled amicably between the two parties to the dispute.

2. Jos riitaa ei ole ratkaistu kolmen (3) kuukauden kuluessa siitä päivästä, jona riidasta on ilmoitettu kirjallisesti, riita voidaan sijoittajan valinnan mukaisesti saattaa:

2. If the dispute has not been settled within three (3) months from the date on which it was raised in writing, the dispute may, at the choice of the investor, be submitted:

a) sen sopimuspuolen toimivaltaiseen tuomioistuimeen, jonka alueella sijoitus on tehty; tai

(a) to the competent courts of the Party in whose territory the investment is made; or

b) ratkaistavaksi välimiesmenettelyn avulla sijoituksia koskevien riitaisuuksien kansainväliseen ratkaisukeskukseen (ICSID), joka on perustettu 18 päivänä maaliskuuta 1965 Washingtonissa allekirjoitettavaksi avatun, valtioiden ja toisten valtioiden kansalaisten välisten sijoituksia koskevien riitaisuuksien ratkaisemista koskevan yleissopimuksen mukaisesti (jäljempänä "keskus"), jos keskus on käytettävissä; tai

(b) to arbitration by the International Centre for Settlement of Investment Disputes (ICSID), established pursuant to the Convention on the Settlement of Investment Disputes between States and Nationals of other States, opened for signature at Washington on 18 March 1965 (hereinafter referred to as the "Centre"), if the Centre is available; or

c) välimiesmenettelyyn keskuksen ylimääräisten järjestelyjen mukaisesti, jos aiostaan toinen sopimuspuolista on allekir-

(c) to arbitration by the Additional Facility of the Centre, if only one of the Parties is a signatory to the Convention referred to

joittanut tämän kappaleen b kohdassa tarkoitetun yleissopimuksen; tai

d) tilapäiseen välimiesoikeuteen, joka perustetaan Yhdistyneiden Kansakuntien kansainvälisen kauppaoikeuden komitean (UNCITRAL) välimiesmenettelysääntöjen mukaisesti; tai

e) muuhun ennalta hyväksytyyn tilapäiseen välimiesoikeuteen.

3. Sijoittaja, joka on saattanut riidan kansalliseen tuomioistuimeen, voi kuitenkin vielä saattaa sen jonkin tämän artiklan 2 kappaleen b tai e kohdassa mainitun välimiesoikeuden käsiteltäväksi, jos hän ilmoittaa luovuvansa tapauksen ajamisesta kansallisessa oikeudenkäynnissä ja vetää tapauksen pois ennen kuin kansallinen tuomioistuin on antanut tapauksen asiasisältöä koskevan tuomion.

4. Tämän artiklan mukainen välimiesmenettely toteutetaan kumman tahansa riidan osapuolen pyynnöstä sellaisessa valtiossa, joka on New Yorkissa 10 päivänä kesäkuuta 1958 allekirjoitettavaksi avatun ulkomaisten välitystuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan yleissopimuksen (New Yorkin yleissopimus) sopimuspuoli. Tämän artiklan mukaisesti välimiesmenettelyyn saatettujen riitojen katsotaan New Yorkin yleissopimuksen 1 artiklan soveltamistarkoituksessa johtuvan kaupallisesta suhteesta tai liikeitoimesta.

5. Kumpikin sopimuspuoli antaa ehdoitta suostumuksensa siihen, että sopimuspuolen ja toisen sopimuspuolen sijoittajan välinen riita saatetaan välimiesmenettelyyn tämän artiklan mukaisesti.

6. Kumpikaan sopimuspuolista, joka on riidan osapuolena, ei voi esittää vastalauseita missään välimiesmenettelyn tai välimiestuomion täytäntöönpanon vaiheessa sillä perusteella, että sijoittaja, joka on riidan toisena osapuolena, on saanut vakuutuksen perusteella hyvityksen, joka kattaa sen menetykset kokonaan tai osittain.

7. Välimiestuomio on lopullinen ja sitoo riidan osapuolia, ja se pannaan täytäntöön sen sopimuspuolen valtion kansallisen lainsäädännön mukaisesti, jonka alueella välimiestuomioon vedotaan, kyseisen sopimuspuolen viranomaisten toimesta välimiestuomiossa mainittuun päivämäärään mennessä.

in subparagraph b of this paragraph;

(d) an ad hoc arbitration tribunal to be established under the Arbitration Rules of the United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL); or

(e) any other previously accepted ad hoc arbitration tribunal.

3. An investor who has submitted the dispute to a national court may nevertheless have recourse to one of the arbitral tribunals mentioned in paragraphs 2 (b) or 2 (e) of this Article if, before a judgment has been delivered on the subject matter by a national court, the investor declares not to pursue the case any longer through national proceedings and withdraws the case.

4. Any arbitration under this Article shall, at the request of either party to the dispute, be held in a state that is a party to the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York Convention), opened for signature at New York on 10 June 1958. Claims submitted to arbitration under this Article shall be considered to arise out of a commercial relationship or transaction for the purposes of Article 1 of the New York Convention.

5. Each Party hereby gives its unconditional consent to the submission of a dispute between it and an investor of the other Party to arbitration in accordance with this Article.

6. Neither of the Parties, which is a party to a dispute, can raise an objection, at any phase of the arbitration procedure or of the execution of an arbitral award, on account of the fact that the investor, which is the other party to the dispute, has received an indemnification covering a part or the whole of its losses by virtue of an insurance.

7. The award shall be final and binding on the parties to the dispute and shall be executed in accordance with national legislation of the State of the Party in whose territory the award is relied upon, by the competent authorities of the Party by the date indicated in the award.

10 artikla

Sopimuspuolten väliset riidat

1. Sopimuspuolten väliset riidat, jotka koskevat tämän sopimuksen tulkintaa ja soveltamista, ratkaistaan mahdollisuuksien mukaan diplomaattiteitse.

2. Jos riitaa ei voida ratkaista tällä tavoin kuuden (6) kuukauden kuluessa siitä päivästä lukien, jona jompikumpi sopimuspuoli on pyytänyt neuvotteluja, se saatetaan jommankumman sopimuspuolen pyynnöstä välimiesoikeuden ratkaistavaksi.

3. Välimiesoikeus perustetaan kutakin yksittäistapausta varten seuraavalla tavalla. Kahden (2) kuukauden kuluessa välimiesmenettelyä koskevan pyynnön vastaanottamisesta, kumpikin sopimuspuoli nimittää yhden välimiesoikeuden jäsenen. Nämä kaksi jäsentä valitsevat kolmannen valtion kansalaisen, joka molempien sopimuspuolten hyväksynnästä nimitetään välimiesoikeuden puheenjohtajaksi. Puheenjohtaja nimitetään neljän (4) kuukauden kuluessa kahden muun jäsenen nimittämispäivästä.

4. Jos tarvittavia nimityksiä ei ole tehty tämän artiklan 3 kappaleessa mainittujen ajanjaksojen kuluessa, kumpi tahansa sopimuspuoli voi muun sopimuksen puuttuessa pyytää Kansainvälisen tuomioistuimen puheenjohtajaa tekemään tarvittavat nimitykset. Jos Kansainvälisen tuomioistuimen puheenjohtaja on jommankumman sopimuspuolen valtion kansalainen tai on muuten estynyt hoitamaan kyseistä tehtävää, virkaiältään seuraavaksi vanhinta Kansainvälisen tuomioistuimen jäsentä, joka ei ole kummankaan sopimuspuolen valtion kansalainen tai joka ei muutoin ole estynyt hoitamaan kyseistä tehtävää, pyydetään tekemään tarvittavat nimitykset.

5. Välimiesoikeus tekee päätöksensä äänten enemmistöllä. Välimiesoikeuden päätökset ovat lopullisia ja sitovat molempia sopimuspuolia. Kumpikin sopimuspuoli vastaa nimitämänsä jäsenen kustannuksista ja edustuksensa aiheuttamista kustannuksista välimiesmenettelyn aikana. Molemmat sopimuspuolet vastaavat yhtä suurin osuuksin puheenjohtajan kustannuksista sekä muista mahdollisista välimiesoikeuden menettelyihin liittyvistä kustannuksista. Välimiesoikeus voi tehdä eri-

Article 10

Disputes between the Parties

1. Disputes between the Parties concerning the interpretation and application of this Agreement shall, as far as possible, be settled through diplomatic channels.

2. If the dispute cannot thus be settled within six (6) months following the date on which either Party requested such negotiations, it shall at the request of either Party be submitted to an Arbitral Tribunal.

3. Such an Arbitral Tribunal shall be constituted for each individual case in the following way. Within two (2) months of the receipt of the request for arbitration, each Party shall appoint one member of the Tribunal. Those two members shall then select a national of a third State who on approval by the two Parties shall be appointed Chairman of the Tribunal. The Chairman shall be appointed within four (4) months from the date of appointment of the other two members.

4. If the necessary appointments have not been made within the periods specified in paragraph 3 of this Article, either Party may, in the absence of any other agreement, invite the President of the International Court of Justice to make the necessary appointments. If the President is a national of the State of either Party or is otherwise prevented from discharging the said function, the Member of the International Court of Justice next in seniority who is not a national of the state of either Party or is not otherwise prevented from discharging the said function, shall be invited to make the necessary appointments.

5. The Arbitral Tribunal shall reach its decision by a majority of votes. The decisions of the Tribunal shall be final and binding on both Parties. Each Party shall bear the costs of the member appointed by that Party and of its representation in the arbitral proceedings. Both Parties shall assume an equal share of the costs of the Chairman, as well as any other costs connected with the Tribunals procedures. The Tribunal may make a different decision regarding the sharing of the costs. In

laisen päätöksen kustannusten jakamisen osalta. Kaikilta muilta osin välimiesoikeus päättää omista menettelysäännöistään.

6. Tämän artiklan 1 kappaleessa tarkoitetut riidat ratkaistaan tämän sopimuksen määräysten ja yleisesti tunnustettujen kansainvälisen oikeuden periaatteiden mukaisesti.

all other respects, the Arbitral Tribunal shall determine its own rules of procedure.

6. Issues subject to dispute referred to in paragraph 1 of this Article shall be decided in accordance with the provisions of this Agreement and the generally recognised principles of international law.

11 artikla

Luvat

1. Kumpikin sopimuspuoli kohtelee valtionsa kansallisen lainsäädännön mukaisesti suotuisasti sijoituksiin liittyviä lupahakemuksia ja myöntää nopeasti luvat, joita sen alueella tarvitaan toisen sopimuspuolen sijoittajien sijoituksia varten.

2. Kumpikin sopimuspuoli myöntää valtionsa kansallisen lainsäädännön mukaisesti väliaikaisen maahantulo- ja oleskeluluvan ja antaa tarvittavat luvan vahvistavat asiakirjat sellaisille luonnollisille henkilöille, jotka on palkattu ulkomailta työskentelemään toisen sopimuspuolen sijoittajan sijoituksen yhteydessä johtajina, asiantuntijoina tai teknisenä henkilökuntana, ja jotka ovat yritykselle oleellisia, niin kauan kuin nämä henkilöt täyttävät tämän kappaleen vaatimukset. Tällaisten työntekijöiden lähimmille perheenjäsenille myönnetään vastaava kohtelu isäntä-sopimuspuolen alueella maahantulon ja väliaikaisen oleskelun osalta.

12 artikla

Muiden määräysten soveltaminen

1. Jos jommankumman sopimuspuolen valtion kansallisen lainsäädännön määräykset tai tämän sopimuksen lisäksi sopimuspuolten välillä olemassa olevat tai myöhemmin vahvistettavat kansainvälisen oikeuden mukaiset velvoitteet sisältävät joko yleisiä tai erityisiä määräyksiä, joiden mukaan toisen sopimuspuolen sijoittajien sijoituksille voidaan myöntää edullisempi kohtelu kuin tämän sopimuksen mukainen kohtelu, sellaiset määräykset ovat ensisijaisia tämän sopimuksen määräyksiin nähden siinä määrin kuin ne ovat sijoittajalle edullisempia.

Article 11

Permits

1. Each Party shall, subject to the national legislation of its State, treat favourably the applications relating to investments and grant expeditiously the necessary permits required in its territory in connection with investments by investors of the other Party.

2. Each Party shall, subject to the national legislation of its State, grant temporary entry and stay and provide any necessary confirming documentation to natural persons who are employed from abroad as executives, managers, specialists or technical personnel in connection with an investment by an investor of the other Party, and who are essential for the enterprise, as long as these persons continue to meet the requirements of this paragraph. Immediate family members of such personnel shall also be granted a similar treatment with regard to entry and temporary stay in the territory of the host Party.

Article 12

Application of other Rules

1. If the provisions of national legislation of the State of either Party or obligations under international law, existing at present or established hereafter between the Parties in addition to this Agreement, contain a regulation, whether general or specific, entitling investments made by investors of the other Party to a treatment more favourable than is provided by this Agreement, such provisions shall, to the extent that they are more favourable to the investor, prevail over this Agreement.

2. Kumpikin sopimuspuoli noudattaa muita velvoitteita, joita sillä mahdollisesti on toisen sopimuspuolen sijoittajan yksittäisen sijoituksen osalta.

13 artikla

Sopimuksen soveltaminen

Tätä sopimusta sovelletaan kaikkiin sijoituksiin, joita sopimuspuolen sijoittajat ovat tehneet toisen sopimuspuolen alueella, riippumatta siitä, onko ne tehty ennen tämän sopimuksen voimaantuloa tai sen jälkeen, mutta sitä ei sovelleta sellaisiin sijoituksiin koskeviin riitoihin, jotka ovat syntyneet, eikä sellaisiin vaateisiin, jotka on ratkaistu ennen sopimuksen voimaantuloa.

14 artikla

Yleiset poikkeukset

1. Minkään tämän sopimuksen määräyksen ei katsota estävän sopimuspuolia ryhtymästä sellaisiin toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen niiden kansalliseen turvallisuuteen liittyvien etujen suojelemiseksi, tai toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi, edellyttäen kuitenkin, ettei tällaisia toimenpiteitä toteuteta tavalla, joka olisi sopimuspuolen harjoittamaa mielivaltaista tai perusteetonta syrjintää tai peitetty sijoittamiseen kohdistuva rajoitustoimenpide.

2. Tämän artiklan määräykset eivät koske tämän sopimuksen 7 artiklan 1 kappaleen e kohtaa.

15 artikla

Avoimuusperiaate

1. Kumpikin sopimuspuoli julkaisee viipymättä tai pitää muuten julkisesti saatavilla yleisesti sovellettavat lakinsa, määräyksensä, menettelytapansa ja hallinnolliset päätöksensä ja tuomioistuintensa päätökset sekä kansainväliset sopimukset, jotka voivat vaikuttaa toisen sopimuspuolen sijoittajien sijoituksiin, jotka ovat ensin mainitun sopimuspuolen valtion alueella.

2. Mikään tämän sopimuksen määräys ei aseta sopimuspuolelle velvollisuutta luovuttaa luottamuksellisia tai omistamiseen liitty-

2. Each Party shall observe any other obligation it may have with regard to a specific investment of an investor of the other Party.

Article 13

Application of the Agreement

This Agreement shall apply to all investments made by investors of either Party in the territory of the other Party, whether made before or after the entry into force of this Agreement, but shall not apply to any dispute concerning an investment, which arose or any claim, which was settled before its entry into force.

Article 14

General Derogations

1. Nothing in this Agreement shall be construed as preventing the Parties from taking any action necessary for the protection of its national security interests or measures necessary for the maintenance of public order provided that such action or measures are not applied in a manner, which would constitute a means of arbitrary or unjustifiable discrimination by a Party, or a disguised investment restriction.

2. The provisions of this Article shall not apply to Article 7 paragraph 1(e) of this Agreement.

Article 15

Transparency

1. Each Party shall promptly publish, or otherwise make publicly available, its laws, regulations, procedures and administrative rulings and judicial decisions of general application as well as international agreements which may affect the investments of investors of the other Party in the territory of the State of the former Party.

2. Nothing in this Agreement shall require a Party to furnish or allow access to any confidential or proprietary information, includ-

viä tietoja tai antaa pääsyä sellaisiin tietoihin, mukaan luettuna yksittäisiä sijoittajia tai sijoituksia koskevat tiedot, joiden paljastaminen haittaisi lainvalvontaa tai olisi kyseisen sopimuspuolen asiakirjajulkisuutta koskevan lainsäädännön vastaista tai haittaisi yksittäisten sijoittajien oikeutettuja kaupallisia etuja.

16 artikla

Neuvottelut

Sopimuspuolet neuvottelevat ajoittain keskenään jommankumman sopimuspuolen pyynnöstä käsitelläkseen tämän sopimuksen täytäntöönpanoa ja tarkastellakseen sellaisia kysymyksiä, joita tästä sopimuksesta voi johtua. Tällaiset neuvottelut käydään sopimuspuolten toimivaltaisten viranomaisten välillä sellaisessa paikassa ja sellaisena ajankohtana, joista on sovittu asianmukaisella tavalla.

17 artikla

Sopimuksen voimaantulo, voimassaoloaika ja voimassaolon päättyminen

1. Sopimuspuolet ilmoittavat toisilleen kirjallisesti, kun niiden sisäiset oikeudelliset menettelyt, joita tämän sopimuksen voimaantulo edellyttää, on täytetty. Sopimus tulee voimaan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä sen päivän jälkeen, jona jälkimmäinen ilmoitus on vastaanotettu diplomaattiteitse.

2. Tullessaan voimaan tämä sopimus korvaa Alma Atassa 29 päivänä syyskuuta 1992 tehdyn Suomen tasavallan hallituksen ja Kazakstanin tasavallan hallituksen välisen sijoitusten edistämistä ja molemminpuolista suojelua koskevan sopimuksen.

3. Tämä sopimus on voimassa kymmenen (10) vuoden ajan, ja se on sen jälkeen edelleen voimassa, kunnes jompikumpi sopimuspuoli ilmoittaa toiselle sopimuspuolelle kirjallisesti aikomuksestaan päättää sopimuksen voimassaolo kahdentoista (12) kuukauden kuluttua.

4. Sellaisten sijoitusten osalta, jotka on tehty ennen tämän sopimuksen voimassaolon päättämispäivää, 1-16 artiklan määräykset ovat edelleen voimassa seuraavan kahden-

ing information concerning particular investors or investments, the disclosure of which would impede law enforcement or be contrary to its laws protecting confidentiality or prejudice legitimate commercial interests of particular investors.

Article 16

Consultations

The Parties shall, at the request of either Party, hold consultations for the purpose of reviewing the implementation of this Agreement and studying any issue that may arise from this Agreement. Such consultations shall be held between the competent authorities of the Parties in a place and at a time agreed on through diplomatic channels.

Article 17

Entry into Force, Duration and Termination

1. The Parties shall notify each other in writing when their internal legal procedures for the entry into force of this Agreement have been fulfilled. The Agreement shall enter into force on the first day of the second month from the date, when the last notification was received through diplomatic channels.

2. Upon its entry into force this Agreement substitutes and replaces the Agreement between the Government of the Republic of Finland and the Government of the Republic of Kazakhstan on the Promotion and Protection of Investments done at Alma Ata on the 29th day of September 1992.

3. This Agreement shall remain in force for a period of ten (10) years and shall thereafter remain in force until either Party notifies the other in writing of its intention to terminate the Agreement in twelve (12) months.

4. In respect of investments made prior to the date of termination of this Agreement, provisions of Articles 1 to 16 shall remain in force for a further period of twenty (20) years

kymmenen (20) vuoden ajan tämän sopimuksen voimassaolon päättymispäivästä lukien.

5. Sopimuspuolet voivat keskinäisellä sopimuksella tehdä muutoksia tähän sopimukseen. Nämä muutokset tehdään pöytäkirjoilla, ja ne ovat tämän sopimuksen erottamaton osa. Ne tulevat voimaan samojen menettelyjen mukaisesti kuin alkuperäinen sopimus.

TÄMÄN VAKUUDEKSI allekirjoittaneet edustajat, siihen asianmukaisesti valtuutettuina, ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

Tehty kahtena kappaleena Astanassa 9 päivänä tammikuuta 2006 suomen, kazakin, venäjän ja englannin kielellä, kaikkien tekstien ollessa yhtä todistusvoimaiset. Tekstien poikkeuksessa toisistaan on englanninkielinen teksti ratkaiseva.

Suomen tasavallan
hallituksen puolesta

Kazakstanina tasavallan
hallituksen puolesta

from the date of termination of this Agreement.

5. Upon mutual agreement, the Parties may introduce amendments to the present Agreement. Such amendments shall be formulated through protocols and form an integral part of the present Agreement. They shall come into force through the same procedures as the original Agreement.

IN WITNESS WHEREOF, the undersigned representatives, being duly authorised thereto, have signed the present Agreement.

Done in duplicate at Astana on 9th of January 2007 in the Finnish, Kazakh, Russian and English languages, all texts being equally authentic. In case of divergence, the English text shall prevail.

For the Government of
the Republic of Finland

For the Government of
the Republic of Kazakhstan

N:o 64

(Suomen säädöskokoelman n:o 192/2008)

L a k i**Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Marokon kuningaskunnan välisen Euro–Välimeri-lentoliikennesopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta**

Annettu Helsingissä 28 päivänä maaliskuuta 2008

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Brysselissä 12 päivänä joulukuuta 2006 Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Marokon kuningaskunnan välillä tehdyn Euro–Välimeri-lentoliikennesopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

Tasavallan presidentin asetuksella voidaan säätää, että tätä lakia sovelletaan ennen sopimuksen kansainvälistä voimaantuloa.

Helsingissä 28 päivänä maaliskuuta 2008

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Liikenneministeri *Anu Vehviläinen*

N:o 65

(Suomen säädöskokoelman n:o 319/2008)

Tasavallan presidentin asetus**Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Marokon kuningaskunnan välillä tehdyn Euro–Välimeri-ilmailusopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain väliaikaisesta soveltamisesta**

Annettu Helsingissä 16 päivänä toukokuuta 2008

Tasavallan presidentin päätöksen mukaisesti, joka on tehty liikenneministerin esittelystä, säädetään:

1 §

Brysselissä 12 päivänä joulukuuta 2006 Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Marokon kuningaskunnan välillä tehtyä Euro–Välimeri-ilmailusopimusta, jonka eduskunta on hyväksynyt 22 päivänä helmikuuta 2008 ja jonka tasavallan presidentti on hyväksynyt 28 päivänä maaliskuuta 2008, sovelletaan väliaikaisesti 12 päivästä joulukuuta 2006 lukien niin kuin siitä on sovittu.

2 §

Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Marokon kuningaskunnan välillä tehdyn Euro–Välimeri-ilmailusopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta 28 päivänä maaliskuuta 2008 annettua lakia (192/2008) sovelletaan väliaikaisesti ennen sopimuksen kansainvälistä voimaantuloa 12 päivästä joulukuuta 2006 lukien.

3 §

Sopimuksen muut kuin lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat asetuksena voimassa.

4 §

Tämä asetus tulee voimaan 23 päivänä toukokuuta 2008.

Helsingissä 16 päivänä toukokuuta 2008

Tasavallan Presidentti**TARJA HALONEN**Liikenneministeri *Anu Vehviläinen*

**Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Marokon kuningaskunnan välinen
Euro-Välimeri-lentoliikennesopimus**

BELGIAN KUNINGASKUNTA,
TŠEKIN TASAVALTA,
TANSKAN KUNINGASKUNTA,
SAKSAN LIITTOTASAVALTA,
VIRON TASAVALTA,
HELLEENIEN TASAVALTA,
ESPANJAN KUNINGASKUNTA,
RANSKAN TASAVALTA,
IRLANTI,
ITALIAN TASAVALTA,
KYPROKSEN TASAVALTA,
LATVIAN TASAVALTA,
LIETTUAN TASAVALTA,
LUXEMBURGIN SUURHERTTUAKUNTA,
UNKARIN TASAVALTA,
MALTA,
ALANKOMAIDEN KUNINGASKUNTA,
ITÄVALLAN TASAVALTA,
PUOLAN TASAVALTA,
PORTUGALIN TASAVALTA,
SLOVENIAN TASAVALTA,
SLOVAKIAN TASAVALTA,
SUOMEN TASAVALTA,

RUOTSIN KUNINGASKUNTA,

ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN YHDISTYNYT KUNINGASKUNTA,

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen sopimuspuolet, jäljempänä "jäsenvaltiot", ja

EUROOPAN YHTEISÖ, jäljempänä "yhteisö",

sekä

MAROKON KUNINGASKUNTA, jäljempänä "Marokko",

jotka

HALUAVAT edistää sellaista kansainvälistä ilmailujärjestelmää, joka perustuu lentoyhtiöiden keskinäiseen terveeseen kilpailuun markkinoilla, joilla valtion osallistuminen ja sääntely on mahdollisimman vähäistä.

HALUAVAT helpottaa kansainvälisten lentoliikennemahdollisuuksien laajenemista muun muassa kehittämällä lentoliikenneverkostoja, jotka tarjoavat matkustajien ja rahdinlähettäjien tarpeita vastaavia lentoliikennepalveluita.

HALUAVAT mahdollistaa sen, että lentoyhtiöt voivat tarjota matkustajille ja rahdinlähettäville kilpailukykyisiä hintoja ja palveluja avoimilla markkinoilla.

HALUAVAT, että lentoliikenneteollisuuden kaikki sektorit, mukaan luettuina lentoyhtiöiden työntekijät, hyötyvät markkinoiden vapauttamista koskevasta sopimuksesta.

HALUAVAT mahdollisimman turvallisen ja turvaton kansainvälisen lentoliikenteen ja vahvistavat olevansa vakavasti huolissaan sellaisista ilma-aluksiin kohdistuvista teoista ja uhista, jotka vaarantavat ihmisten tai omaisuuden turvallisuuden ja haittaavat lentoliikenteen toimivuutta sekä heikentävät yleisön luottamusta siviili-ilmailun turvallisuuteen.

OTTAVAT HUOMIOON Chicagossa 7 päivänä joulukuuta 1944 allekirjoitettavaksi avatun kansainvälistä siviili-ilmailua koskevan yleissopimuksen.

HALUAVAT varmistaa, että kaikki lentoyhtiöt voivat toimia tasavertaisin toimintaedellytyksin.

TUNNUSTAVAT, että valtion tuet voivat vääristää lentoyhtiöiden kilpailua ja voivat vaarantaa tämän sopimuksen perustavoitteiden saavuttamisen.

KOROSTAVAT ympäristönsuojelun tärkeyttä kansainvälisen ilmailupolitiikan kehittämisen ja täytäntöönpanon yhteydessä sekä tunnustavat suvereenisten valtioiden oikeuden ryhtyä asiaan liittyviin toimenpiteisiin.

KOROSTAVAT kuluttajansuojan tärkeyttä, erityisesti Montrealissa 28 päivänä toukokuuta 1999 tehdyn tiettyjen kansainvälistä ilmakuljetusta koskevien sääntöjen yhtenäistämisestä tehdyn yleissopimuksen mukaisessa merkityksessä siltä osin kuin molemmat sopimuspuolet ovat tämän sopimuksen osapuolia.

AIKOVAT toimia olemassa olevien lentoliikennesopimusten mukaisesti avataksaan markkinoille pääsyn ja maksimoidakseen kuluttajille, lentoyhtiöille, työntekijöille ja yhteisöille koituvan hyödyn molempien sopimuspuolten kannalta.

KATSOVAT, että Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Marokon välinen sopimus voi toimia esikuvana ilmailualan Euro–Välimeri-suhteissa yleensä, tämän tärkeän talussektorin vapauttamisen hyödyntämiseksi täysimääräisesti.

KATSOVAT, että tällaista sopimusta on tarkoitus soveltaa asteittain, mutta kokonaisvaltaisesti, ja että tarkoituksenmukaisen järjestelyn avulla voidaan varmistaa aiempaa tiiviimpi yhteensovittaminen yhteisön lainsäädännön kanssa,

OVAT SOPINEET SEURAAVAA:

1 artikla

Määritelmät

Tässä sopimuksessa, jollei toisin määrätä, tarkoitetaan:

1) "sovitulla lentoliikennepalvelulla" ja "määrätyllä reitillä" tämän sopimuksen 2 artiklan ja liitteen 1 mukaista kansainvälistä lentoliikennettä;

2) "sopimuksella" tätä sopimusta ja sen liitteitä, mukaan lukien niiden mahdolliset muutokset;

3) "lentoliikenteellä" yleisölle tarjottua matkustajien, matkatavaroiden, rahdin ja postin kuljettamista lentoteitse joko erikseen tai yhdessä maksua tai muuta korvausta vastaan; epäselvien tapausten välttämiseksi tähän sisältyvät säännölliset ja epäsäännölliset (tilausliikenne) lentokuljetukset sekä pelkän rahdin kuljetus.

4) "assosiaatiosopimuksella" Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Marokon kuningaskunnan välisestä assosioinnista 26 päivänä helmikuuta 1996 tehtyä Euro-Välimeri-sopimusta.

5) "yhteisön liikenneluvalla" Euroopan yhteisöön sijoittautuneiden lentoliikenteen harjoittajien liikennelupaa, joka on myönnetty ja joka pidetään voimassa lentoliikenteen harjoittajien toimiluvista 23 päivänä heinäkuuta 1992 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2407/92 mukaisesti.

6) "yleissopimuksella" Chicagossa 7 päivänä joulukuuta 1944 allekirjoitettavaksi avattua kansainvälistä siviili-ilmailua koskevaa yleissopimusta, mukaan lukien

a) kaikki sovellettavat yleissopimuksen muutokset, jotka ovat tulleet voimaan yleissopimuksen 94 artiklan a kohdan mukaisesti ja jotka sekä Marokko että yksi tai useampi Euroopan yhteisön jäsenvaltio on ratifioinut, ja

b) kaikki sovellettavat yleissopimuksen 90 artiklan mukaisesti hyväksytyt yleissopimuksen liitteet tai liitteiden muutokset sillä edellytyksellä, että liite tai muutos on samanaikaisesti voimassa sekä Marokossa että yhdessä tai useammassa Euroopan yhteisön jäsenvaltiossa;

7) "täydellä korvauksella" korvausta annetuista palveluista, mukaan lukien kohtuulliset hallinnolliset yleiskulut ja tarvittaessa kaikki sellaiset maksut, joita peritään ympäristökustannusten kompensoimiseksi ja joita sovelletaan kansallisuudesta riippumatta;

8) "sopimuspuolilla" yhtäältä yhteisöä tai sen jäsenvaltioita taikka yhteisöä ja sen jäsenvaltioita, niiden toimivallan perusteella, ja toisaalta Marokkoa.

9) "kansalaisilla" kaikkia luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä, joilla on Marokon kansalaisuus sen lainsäädännön mukaisesti tai Euroopan yhteisön osalta jonkin jäsenvaltion kansalaisuus sen lainsäädännön mukaisesti, siltä osin kuin oikeushenkilön kyseessä ollessa siinä tosiasiallista määräysvaltaa harjoittavat Marokon kansalaisuuden omaavat luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt, suoraan tai osake-enemmistön kautta, ja Euroopan yhteisön osalta jonkin jäsenvaltion tai liitteessä 5 luetellun kolmannen maan kansalaisuuden omaavat luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt, suoraan tai osake-enemmistön kautta.

10) "tuilla" kaikkea viranomaisten, alueellisen organisaation tai muun julkisen organisaation myöntämää rahoitusta esimerkiksi silloin, kun

a) viranomaisen, alueellisen organisaation tai muun julkisen organisaation käytäntö käsittelee varojen suoran siirron, esimerkiksi avustuksina, lainoina tai pääomasijoituksena, mahdollisen varojen suoran siirron yritykselle taikka yrityksen vastuiden, kuten lainatausten, vastattavaksi ottamisen;

b) saatavasta, joka on viranomaiselle, alueelliselle organisaatiolle tai muulle julkiselle organisaatiolle kuuluvaa tuloa, luovutaan tai sitä ei peritä;

c) viranomainen, alueellinen organisaatio tai muu julkinen organisaatio tarjoaa muita kuin yleiseen infrastruktuuriin kuuluvia hyödykkeitä tai palveluita tai ostaa hyödykkeitä tai palveluita;

d) viranomainen, alueellinen organisaatio tai muu julkinen organisaatio suorittaa maksuja rahoitusmekanismiin tai valtuuttaa tai ohjaa yksityisen organisaation vastaamaan yhdestä tai useammasta a, b tai c kohdassa

tarkoitettua, joka tavanomaisesti kuuluu viranomaiselle ja joka ei tosiasiansa eroa julkisten viranomaisten tavanomaisesti noudattamasta käytännöstä; ja sitä kautta annetaan etua;

11) "kansainvälisellä lentoliikenteellä" lentoliikennettä useamman kuin yhden valtion alueen yli;

12) "hinnalla" lentoliikenteen harjoittajien ja niiden asiamiesten matkustajien, matkatavaroiden ja/tai rahdin (postia lukuun ottamatta) ilmakuljetuksesta, mukaan luettuna tarvittaessa kansainväliseen lentoliikenteeseen liittyvä pintakuljetus, veloittamaa hintaa, maksua ja niiden ehtoja;

13) "liikennemaksulla" lentoyhtiöille asetettua maksua lentoasemien laitteiden ja palvelujen käytöstä sekä lentoasemien ympäristönsuojeluun, lennonvarmistukseen tai lentoliikenteen turvaamiseen liittyvien laitteiden tai palvelujen käytöstä, mukaan lukien oheispalvelut ja -laitteet;

14) "SESAR-hankkeella" yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan teknistä toteutusta koskevaa ohjelmaa, joka mahdollistaa uuden sukupolven ilmaliikenteen hallintajärjestelmien tutkimuksen, kehittämisen ja käyttöönoton koordinoinnin ja ajallisen yhteensovittamisen

15) "alueella" Marokon osalta maa-alueita (mannerta ja saaria), sisävesiä ja sen suvereniteettiin ja lainkäyttövaltaan kuuluvia alueita sekä Euroopan yhteisön osalta maa-alueita (mannerta ja saaria), sisävesiä ja aluevesiä, joihin sovelletaan Euroopan yhteisön perustamissopimusta, mainitussa perustamissopimuksessa tai sen korvaavassa sopimuksessa määrättyjen ehtojen mukaisesti. Tämän sopimuksen soveltamisella Gibraltarin lentoasemaan ei katsota olevan vaikutusta Espanjan kuningaskunnan ja Yhdistyneen kuningaskunnan oikeudelliseen asemaan sen alueen suvereniteettia koskevassa riidassa, jolla tämä lentoasema sijaitsee, eikä Gibraltarin lentoaseman jättämiseen edelleen EU:n ilmailualan toimenpiteiden ulkopuolelle Cordobassa 18 päivänä syyskuuta 2006 annetun Gibraltarin lentoasemaa koskevan ministerien julistuksen määräysten mukaisesti sellaisina kuin ne ovat jäsenvaltioiden välillä voimassa 18 päivästä syyskuuta 2006 lähtien; ja

16) "toimivaltaisilla viranomaisilla" tarkoitetaan liitteessä 3 määriteltyjä virastoja tai viranomaisia. Jos kansalliseen lainsäädäntöön tehdään toimivaltaisiin viranomaisiin liittyviä muutoksia, kyseisen sopimuspuolen on ilmoitettava niistä toiselle sopimuspuolelle.

I OSASTO

TALOUDELLISET MÄÄRÄYKSET

2 artikla

Liikenneoikeudet

1. Jollei liitteessä I toisin määrätä, kumpikin sopimuspuoli myöntää toiselle sopimuspuolelle seuraavat oikeudet, joiden mukaisesti kyseisen sopimuspuolen lentoyhtiöt voivat harjoittaa kansainvälistä lentoliikennettä:

a) oikeus lentää laskeutumatta toisen sopimuspuolen alueen yli;

b) oikeus laskeutua toisen sopimuspuolen alueelle ei-kaupallisessa tarkoituksessa, toisin sanoen muussa tarkoituksessa kuin matkustajien, rahdin tai postin ottamiseksi tai jättämiseksi;

c) kun tarjotaan sovittua lentoliikennepalvelua määrättyllä reitillä, oikeus laskeutua toisen sopimuspuolen alueelle kansainvälisen liikenteen matkustajien, rahdin ja/tai postin ottamiseksi tai jättämiseksi joko erikseen tai yhdessä;

d) muut tässä sopimuksessa määritellyt oikeudet.

2. Tämän sopimuksen määräysten ei voida tulkita oikeuttavan

a) Marokon lentoliikenteen harjoittajia ottamaan jäsenvaltion alueella matkustajia, matkatavaroita, rahtia ja/tai postia kuljetettavaksi korvausta tai maksua vastaan johonkin toiseen kohteeseen kyseisen jäsenvaltion alueella, tai

b) Euroopan yhteisön lentoliikenteen harjoittajia ottamaan Marokon alueella matkustajia, matkatavaroita, rahtia ja/tai postia korvausta tai maksua vastaan kuljetettavaksi johonkin toiseen kohteeseen Marokon alueella.

3 artikla

Lupien myöntäminen

Saatuun toisen sopimuspuolen lentoliikenteen harjoittajilta liikennöintilupaa koskevan hakemuksen, sopimuspuolen toimivaltaisten viranomaisten on myönnettävä tarvittava lupa mahdollisimman pienellä viiveellä edellyttäen, että

a) Marokon lentoliikenteen harjoittajien osalta

- lentoliikenteen harjoittajan päätoimipaikka ja tarvittaessa sääntömääräinen kotipaikka on Marokossa, ja se on saanut liikennelupansa ja kaikki muut vastaavat asiakirjat Marokon lainsäädännön mukaisesti;

- lentoliikenteen harjoittaja on Marokon jatkuvan ja tehokkaan viranomaisvalvonnan alainen; ja

- lentoliikenteen harjoittaja on nyt ja vastaisuudessa Marokon ja/tai Marokon kansalaisten omistuksessa tai niiden jatkuvassa tosiasiallisessa määräysvallassa joko suoraan tai osake-enemmistön kautta, tai on nyt ja vastaisuudessa tai jäsenvaltioiden ja/tai jäsenvaltioiden kansalaisten omistuksessa tai niiden jatkuvassa tosiasiallisessa määräysvallassa joko suoraan tai osake-enemmistön kautta;

b) yhteisön lentoliikenteen harjoittajien osalta:

- lentoliikenteen harjoittajan päätoimipaikka ja tarvittaessa sääntömääräinen kotipaikka on jäsenvaltion alueella Euroopan yhteisön perustamissopimuksen mukaisesti, ja sillä on yhteisön oikeuden mukainen liikennelupa; ja

- lentoliikenteen harjoittaja on lentotoimintaluvan myöntämisestä vastaavan jäsenvaltion jatkuvan ja tehokkaan viranomaisvalvonnan alainen ja toimivaltainen ilmailuviranomainen on selkeästi määritelty;

- lentoliikenteen harjoittaja on nyt ja vastaisuudessa jäsenvaltioiden ja/tai niiden kansalaisten tai muiden liitteessä 5 lueteltujen valtioiden ja/tai niiden kansalaisten omistuksessa joko suoraan tai osake-enemmistön kautta;

c) lentoliikenteen harjoittaja täyttää ne lainsäädäntöön tai määräyksiin perustuvat ehdot, joita toimivaltainen viranomainen tavallisesti

soveltaa kansainvälisen lentoliikenteen harjoittamiseen, sekä

d) 14 artiklan (Lentoturvallisuus) ja 15 artiklan (Lentoliikenteen turvaaminen) määräykset ovat voimassa ja niitä sovelletaan.

4 artikla

Liikennöintiluvan peruuttaminen

1. Kummankin sopimuspuolen toimivaltaisilla viranomaisilla on oikeus peruuttaa kokonaan tai tilapäisesti toisen sopimuspuolen lentoliikenteen harjoittajan liikennöintiluvat tai rajoittaa sen toimintaa, jos

a) Marokon lentoliikenteen harjoittajien osalta

- lentoliikenteen harjoittajan päätoimipaikka tai sääntömääräinen kotipaikka eivät ole Marokossa eikä se ole saanut liikennelupansa ja muita vastaavia asiakirjoja Marokon voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti;

- lentoliikenteen harjoittaja ei ole Marokon jatkuvan ja tehokkaan viranomaisvalvonnan alainen; tai

- lentoliikenteen harjoittaja ei ole Marokon ja/tai sen kansalaisten tai jäsenvaltioiden ja/tai niiden kansalaisten omistuksessa tai tosiasiallisessa määräysvallassa suoraan tai osake-enemmistön kautta;

b) yhteisön lentoliikenteen harjoittajien osalta:

- lentoliikenteen harjoittajan päätoimipaikka tai sääntömääräinen kotipaikka ei ole Euroopan yhteisön perustamissopimuksen mukaisesti jäsenvaltion alueella eikä sillä ole yhteisön liikennelupaa;

- lentoliikenteen harjoittaja ei ole lentotoimintaluvan myöntämisestä vastaavan jäsenvaltion jatkuvan ja tehokkaan viranomaisvalvonnan alainen tai toimivaltaista ilmailuviranomaista ei ole selkeästi määritelty; tai

- lentoliikenteen harjoittaja ei ole jäsenvaltioiden ja/tai niiden kansalaisten tai muiden liitteessä 5 lueteltujen valtioiden ja/tai niiden kansalaisten omistuksessa ja tosiasiallisessa määräysvallassa joko suoraan tai osake-enemmistön kautta;

c) kyseinen lentoliikenteen harjoittaja ei ole noudattanut tämän sopimuksen 6 artiklassa

(lainsäädännön ja määräysten soveltaminen) tarkoitettuja lakeja ja määräyksiä, tai

d) 14 artiklan (lentoturvallisuus) ja 15 artiklan (lentoliikenteen turvaaminen) määräykset eivät ole voimassa tai niitä ei sovelleta.

2. Elleivät välittömät toimet ole tarpeen 1 kohdan c ja d alakohdan määräysten uusien rikkomusten välttämiseksi, tällä artiklalla myönnettyjä oikeuksia voidaan käyttää vasta, kun toisen sopimuspuolen toimivaltaisten viranomaisten kanssa on neuvoteltu.

5 artikla

Investoinnit

Jäsenvaltion tai sen kansalaisten osakeenemmistön hallinta tai tosiasiallinen määräysvalta Marokon lentoliikenteen harjoittajassa tai Marokon tai sen kansalaisten osakeenemmistön hallinta tai tosiasiallinen määräysvalta yhteisön lentoliikenteen harjoittajassa edellyttää tällä sopimuksella perustetun sekakomitean ennalta tekemää päätöstä.

Päätöksessä on täsmennettävä ehdot, jotka liittyvät sovittujen lentoliikennepalvelujen tarjoamiseen tämän sopimuksen mukaisesti, sekä ehdot, jotka liittyvät kolmansien maiden ja sopimuspuolten välisiin lentoliikennepalveluihin. Näihin päätöksiin ei sovelleta tämän sopimuksen 22 artiklan 9 kohdan määräyksiä.

6 artikla

Lainsäädännön ja määräysten noudattaminen

1. Kun sopimuspuolen lentoliikenteen harjoittajan ilma-alukset saapuvat toisen sopimuspuolen alueelle, ovat siellä tai poistuvat sieltä, niiden on noudatettava niitä toisen sopimuspuolen alueella voimassa olevia lakeja ja määräyksiä, jotka koskevat kansainvälisessä liikenteessä olevien ilma-alusten saapumista toisen sopimuspuolen alueelle tai sieltä poistumista sekä liikennöimistä ja lentämistä sen alueella.

2. Kun sopimuspuolen lentoliikenteen harjoittajan ilma-alusten matkustajat, niiden henkilöstö tai rahti saapuvat toisen sopimuspuolen alueelle, ovat siellä tai poistuvat siel-

tä, niiden osalta on, joko niiden omasta toimesta tai toisen toimiessa niiden puolesta, noudatettava niitä toisen sopimuspuolen alueella voimassa olevia lakeja ja määräyksiä, jotka koskevat ilma-alusten matkustajien, henkilöstön tai rahdin saapumista toisen sopimuspuolen alueelle tai sieltä poistumista (kuten maahantuloa, selvitystä, maahanmuuttoa, passeja, tulleja tai karanteenia koskevat säännökset, tai postin osalta postiasetukset).

7 artikla

Kilpailu

Tämän sopimuksen soveltamisalalla sovelletaan assosiaatiosopimuksen IV osaston II luvun ("Kilpailusäännöt ja muut taloutta koskevat määräykset") määräyksiä siinä tapauksessa, että tähän sopimukseen ei sisälly täsmällisempiä määräyksiä.

8 artikla

Tuet

1. Sopimuspuolet katsovat, että lentoliikenteen harjoittajille suunnatut tuet vääristävät tai uhkaavat vääristää kilpailua suosimalla tiettyjä yrityksiä lentoliikennepalvelujen alalla, että ne voivat vaarantaa tämän sopimuksen perustavoitteiden saavuttamisen ja että ne eivät ole avoimen lentoliikennealueen periaatteen mukaisia.

2. Kun sopimuspuoli katsoo, että yhdelle tai useammalle tämän sopimuksen mukaisesti toimivalle lentoliikenteen harjoittajalle on välttämätöntä myöntää tukea oikeutetun tavoitteen saavuttamiseksi, nämä tuet on suhteutettava tavoitteisiin, niiden on oltava avoimia ja ne on suunniteltava siten, että ne aiheuttavat mahdollisimman vähän haittaa toisen sopimuspuolen lentoliikenteen harjoittajille. Sopimuspuoli, joka myöntää tällaista tukea, ilmoittaa välittömästi toiselle sopimuspuolelle aikomuksestaan myöntää sitä, sekä tiedot siitä, onko tuki tässä sopimuksessa määrättyjen perusteiden mukainen.

3. Jos sopimuspuoli katsoo, että toisen sopimuspuolen myöntämä tuki tai mahdollisesti

sopimuspuolten ulkopuolisen valtion julkis-oikeudellisen organisaation tai viranomaisen myöntämä tuki ei ole 2 kohdassa esitettyjen perusteiden mukainen, se voi pyytää, että sekakomitea kokoontuu 22 artiklan mukaisesti käsittelemään asiaa ja kehittämään tarkoituksenmukaisia ratkaisumalleja perusteltuihin huolenaiheisiin.

4. Jos sekakomitea ei kykene ratkaisemaan riitaa, sopimuspuolilla on mahdollisuus soveltaa omia tukienvastaisia toimenpiteitään.

5. Tämän artiklan määräykset eivät rajoita niitä sopimuspuolten lakeja ja säännöksiä, jotka koskevat olennaisen tärkeitä lentoliikennepalveluja ja julkisen palvelun velvoitteita sopimuspuolten alueilla.

9 artikla

Kaupallinen toiminta

1. Kummankin sopimuspuolen lentoliikenteen harjoittajilla on oikeus perustaa toimistoja toisen sopimuspuolen alueelle lentoliikennepalvelujensa ja niihin liittyvien toimintojensa edistämistä ja myyntiä varten.

2. Kummankin sopimuspuolen lentoliikenteen harjoittajilla on toisen sopimuspuolen maahantulo-, oleskelu- ja työlupiin liittyvien lakien ja määräysten mukaisesti oikeus kuljettaa toisen sopimuspuolen alueelle ja ylläpitää siellä omaa lentoliikenteen ylläpitämiseen vaadittavaa johto-, myynti-, teknistä, toiminnallista ja muuta asiantuntijahenkilökuntaa.

3. a) Sanotun rajoittamatta jäljempänä olevan b alakohdan soveltamista, kullakin lentoliikenteen harjoittajalla on toisen sopimuspuolen alueella maahuolinnan osalta:

i) oikeus hoitaa itse oma maahuolintansa (ns. omahuolinta), tai vaihtoehtoisesti

ii) oikeus valita palveluntarjoaja sellaisten kilpailevien maahuolintapalveluja kokonaisuudessaan tai osittain tarjoavien yritysten joukosta, joilla on pääsy markkinoille kummankin sopimuspuolen lakien ja määräysten mukaisesti, ja jos tällaisia palveluntarjoajia on markkinoilla.

b) Matkatavaran käsittely, asematason palvelut, polttoainehuolto ja tietyt rahdin ja postin fyysiset käsittelytoimet lentoaseman ja

ilma-aluksen välillä kuuluvat maahuolintapalvelujen luokkiin, joiden osalta a alakohdan i ja ii alakohtien mukaisia oikeuksia voidaan rajoittaa ainoastaan toisen sopimuspuolen alueella sovellettavien lakien ja määräysten mukaisesti. Jos tällaiset rajoitukset estävät omahuolinnan ja jos maahuolintapalveluja tarjoavien yritysten välillä ei ole tehokasta kilpailua, tulee maahuolintapalvelujen olla saatavissa samoilla ja yhtäläisillä perusteilla kaikille lentoliikenteen harjoittajille; tällaisten palvelujen hinnat eivät saa ylittää niiden täyttä korvausta, mukaan luettuna kohtuullinen tuotto poistojen jälkeen.

4. Kummankin sopimuspuolen lentoliikenteen harjoittajat saavat myydä lentokuljetuksia toisen sopimuspuolen alueella suoraan ja/tai lentoliikenteen harjoittajan harkinnan mukaan sen nimeämien myyntiedustajien tai muiden asiamiesten välityksellä. Kaikilla lentoliikenteen harjoittajilla on oikeus myydä tällaisia lentokuljetuksia ja kaikilla henkilöillä on oikeus ostaa niitä alueen valuutalla tai muiden maiden vapaasti vaihdettavilla valuutoilla.

5. Kaikilla lentoliikenteen harjoittajilla on oikeus vaihtaa ja vaadittaessa lähettää toisen sopimuspuolen alueelta kotimaahansa tai valintansa mukaan, ellei se ole sovellettavien lakien ja määräysten vastaista, yhteen tai useampaan muuhun maahan, paikallisia tuloja. Valuutan vaihto ja lähettäminen on luvallista ilman rajoituksia tai lähetyseroa käyttäen sitä vaihtokurssia, jota sovelletaan juokseviin rahasiirtoihin ja -lähetyksiin sinä päivänä, jona lentoliikenteen harjoittaja tekee ensimmäisen lähettämistä koskevan hakemuksensa.

6. Kummankin sopimuspuolen lentoliikenteen harjoittajilla on oikeus maksaa paikalliset kulunsa, mukaan luettuna polttoaineostot, toisen sopimuspuolen alueella paikallisessa valuutassa. Kummankin sopimuspuolen lentoliikenteen harjoittajat voivat halutessaan maksaa tällaiset kustannukset toisen sopimuspuolen alueella vapaasti vaihdettavissa valuutoissa paikallisten valuuttasäännösten mukaisesti.

7. Sopimuksessa tarkoitettuja palveluja liikennöidessään tai tarjotessaan sopimuspuolten lentoliikenteen harjoittajat voivat osallistua yhteisiin markkinointijärjestelyihin, kuten

kiintiövarauksia koskeviin sopimukseen tai yhteisten reittitunnusten käyttöä koskeviin järjestelyihin,

a) sopimuspuolten lentoliikenteen harjoittajien kanssa; ja

b) kolmannen maan lentoliikenteen harjoittajien kanssa; ja

c) minkä tahansa pinta-, maa- tai vesikuljetuksia tarjoavan yrityksen kanssa;

edellyttäen, että (i) kaikilla näihin järjestelyihin osallistuvilla tahoilla on asiaankuuluvat valtuudet ja (ii) järjestelyt ovat tällaisissa järjestelyissä normaalisti sovellettävien turvallisuus- ja kilpailuvaatimusten mukaiset. Kun myydään matkustajakuljetusta, jossa eri yhtiöt käyttävät yhteisiä reittitunnuksia, ostajalle on myyntitilanteessa tai viimeistään ennen koneeseen nousua ilmoitettava, mitkä yhtiöt liikennöivät kutakin matkan osuutta.

8. a) Kun kyse on matkustajaliikenteestä, pintakuljetusta tarjoaviin kuljetusyhtiöihin ei sovelleta lentoliikennettä sääteleviä lakeja ja määräyksiä pelkästään sillä perusteella, että lentoliikenteen harjoittaja tarjoaa tätä pintakuljetusta omalla nimellään. Pintakuljetusten tarjoajien harkinnassa on päättää, osallistuvatko ne yhteisiin markkinajärjestelyihin. Päättäessään tietyistä järjestelystä pintakuljetusten tarjoajat voivat ottaa huomioon muun muassa kuluttajien edut, tekniset ja taloudelliset rajoitukset tai rajoitukset, jotka liittyvät tilaan ja kapasiteettiin.

b) Tämän sopimuksen muiden määräysten estämättä molempien sopimuspuolten lentoliikenteen harjoittajien ja epäsuorien rahtikuljetusten tarjoajien on rajoituksetta sallittava käyttää kansainvälisten lentokuljetusten yhteydessä mitä tahansa rahdin pintakuljetusta mihin tahansa kohteeseen tai mistä tahansa kohteista Marokon ja yhteisön alueilla tai kolmansissa maissa, mukaan luettuna kuljetukset kaikille tullipalveluja tarjoaville lentoasemille ja lentoasemilta ja niillä on, soveltuvin tapauksissa, oikeus kuljettaa tullamatonta rahtia voimassa olevien lakien ja määräysten mukaisesti. Lentoasemien tullipalvelujen tulee olla käytettävissä tällaista rahtia varten, kuljetetaanpa rahti pintakuljetuksena tai lentokuljetuksena. Lentoliikenteen harjoittajat voivat katsoa parhaaksi suorittaa itse omat pintakuljetuksensa tai sopia niistä muiden pintakuljetusta harjoittavien

yritysten kanssa, mukaan luettuina muiden lentoliikenteen harjoittajien tai lentorahtikuljetuksia epäsuorasti tarjoavien yritysten suorittamat pintakuljetukset. Tällaiset eri kuljetusmuotojen väliset rahtikuljetukset voidaan tarjota yhtenäiseen ilma- ja maakuljetuksen käsittävään kauttakulkuhintaan edellyttäen, että rahdinlähettäjiä ei harhaan johdeta tällaisen kuljetuksen suhteen.

10 artikla

Tullit ja maksut

1. Saapuessaan kansainvälisessä liikenteessä sopimuspuolen alueelle, toisen sopimuspuolen lentoliikenteen harjoittajien ilma-alkukset, niiden vakiovarusteet, maalaitteet, poltto- ja voiteluaineet, tekniset kulutustarvikkeet, varaosat (mukaan luettuna moottorit), ilma-alusten varastot (mukaan luettuina, mutta ei yksinomaan, ruoka, juomat ja alkoholi, tupakka ja muut tuotteet, jotka rajoitettussa määrin on tarkoitettu myytäväksi matkustajille tai heidän kulutettavakseen lennon aikana) sekä muut tarvikkeet, jotka on tarkoitettu käytettäväksi tai joita käytetään yksinomaan kansainvälisessä liikenteessä liikennöivän ilma-aluksen toimintaa tai huoltoa varten, ovat vastavuoroisuuden perusteella vapaat kaikista tuontirajoituksista, omaisuusveroista, tulleista, valmisteveroista ja muista sen kaltaisista korvauksista ja maksuista, (a) joita Euroopan yhteisö tai kansalliset tai paikalliset viranomaiset asettavat ja (b) jotka eivät perustu annettujen palvelujen kustannuksiin, edellyttäen, että nämä varusteet ja varastot pysyvät ilma-alkuksessa.

2. Vastavuoroisuuden perusteella tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitetuista veroista, tulleista ja maksuista, lukuun ottamatta annetun palvelun kustannuksiin perustuvia maksuja, ovat vapautettuja myös seuraavat:

a) ilma-alkukseen kohtuullisissa rajoissa otettu sopimuspuolen alueelle tuodut tai sieltä hankitut ilma-aluksen varastot, jotka on tarkoitettu käytettäväksi toisen sopimuspuolen lentoliikenteen harjoittajan kansainvälisessä lentoliikenteessä liikennöivässä ilma-alkuksessa maasta ulos suuntautuvalla lennolla silloinkin, kun näitä varastoja käytetään len-

nettäessä sen sopimuspuolen alueen yllä tapahtuvalla matkaosuudella, jonka alueella ne on otettu ilma-alukseen,

b) sopimuspuolen alueelle tuodut maalaitteet ja varaosat (mukaan luettuina moottorit), jotka on tarkoitettu toisen sopimuspuolen lentoliikenteen harjoittajan kansainvälisessä liikenteessä käytettävän ilma-aluksen huoltoa tai korjausta varten,

c) sopimuspuolen alueelle tuodut tai sieltä hankitut poltto- ja voiteluaineet ja tekniset kulutustarvikkeet, jotka on tarkoitettu käytettäväksi toisen sopimuspuolen kansainvälistä lentoliikennettä harjoittavan yrityksen ilma-aluksessa, silloinkin kun niitä käytetään lennettäessä sen sopimuspuolen alueen yllä olevalla matkaosuudella, jonka alueella ne on ilma-alukseen otettu,

d) sopimuspuolen alueelle tuodut tai sieltä hankitut painotuotteet, sellaisena kuin niistä on säädetty sopimuspuolten tullilainsäädännössä, joita on otettu ilma-alukseen tarkoituksena käyttää niitä toisen sopimuspuolen lentoliikenteen harjoittajan kansainvälisessä lentoliikenteessä olevalla, sopimuspuolen alueelta ulossuuntautuvalla lennolla, silloinkin kun niitä käytetään lennettäessä sen sopimuspuolen alueen yllä olevalla matkaosuudella, jonka alueelta ne on otettu ilma-alukseen,

e) turvallisuus- ja turvalaitteet lentoasemilla tai rahtiterminaaleilla tapahtuvaa käyttöä varten.

3. Tällä sopimuksella ei vapauteta sopimuspuolen alueellaan lentoliikenteen harjoittajille toimittamaa polttoainetta veroista, tulleista, korvauksista, maksuista tai muista 1 kohdassa tarkoitettujen maksujen kaltaisista maksuista. Kun sopimuspuolen lentoliikenteen harjoittajat saapuvat toisen sopimuspuolen alueelle, ovat siellä tai poistuvat sieltä, niiden on noudatettava niitä tämän toisen sopimuspuolen lakeja ja määräyksiä, jotka liittyvät lentokonepolttoaineen myyntiin, toimittamiseen ja käyttöön.

4. Tämän artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja tarvikkeita ja varastoja voidaan edellyttää pidettävän asiaankuuluvien viranomaisten valvonnassa.

5. Tässä artiklassa tarkoitettuja vapautuksia on sovellettava myös silloin, kun sopimuspuolen lentoliikenteen harjoittajat ovat teh-

neet sopimuksen sellaisen toisen lentoliikenteenharjoittajan kanssa, jolle toinen sopimuspuoli on myöntänyt vastaavat vapautukset, 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen tarvikkeiden lainaamisesta tai siirtämisestä toisen sopimuspuolen alueella.

6. Tämän sopimuksen määräykset eivät estä kumpaakaan sopimuspuolta määräämästä veroja tai maksuja tavaroille, jotka on myyty muuhun tarkoitukseen kuin matkustajien kulutettavaksi ilma-aluksessa liikennöitäessä niiden alueella kahden sellaisen kohteen välillä, joissa lentokoneeseen nouseminen tai siitä poistuminen on sallittua.

11 artikla

Liikennemaksut

1. Sopimuspuoli ei saa asettaa tai sallia asettavan toisen sopimuspuolen lentoliikenteen harjoittajille liikennemaksuja, jotka ylittävät sen omille samanlaisia kansainvälisiä lentoliikennepalveluja tarjoaville lentoliikenteen harjoittajille asetetut liikennemaksut.

2. Maksujen korottamisen tai uusien maksujen käyttöönoton pitäisi tapahtua vasta toimivaltaisten laskutusviranomaisten ja sopimuspuolten lentoyhtiöiden riittävän keskinäisen kuulemisen jälkeen. Kaikista liikennemaksujen muuttamista koskevista ehdotuksista on kohtuullisessa ajassa ilmoitettava veloitettavien palvelujen käyttäjille, jotta näillä on mahdollisuus ilmaista kantansa ennen muutosten tekemistä. Sopimuspuolten on lisäksi edistettävä sellaisten tietojen vaihtoa, jota saatetaan tarvita tarkan arvion tekemiseksi siitä, että maksut ovat kohtuullisia, oikeutettuja ja oikeasuhtaisia tässä artiklassa tarkoitettulla tavalla.

12 artikla

Hinnoittelu

Tämän sopimuksen mukaisten lentoliikennepalvelujen hinnat on voitava määrätä vapaasti, eikä niitä tarvitse toimittaa hyväksyttäväksi, mutta niistä voidaan pyytää ilmoittamaan pelkästään tiedotustarkoituksessa. Kokonaan yhteisön alueella tapahtuvista kul-

jetuksista veloitettaviin hintoihin sovelletaan yhteisön lainsäädäntöä.

13 artikla

Tilastot

Sopimuspuolen toimivaltaisten viranomais-ten on toimitettava toisen sopimuspuolen toimivaltaisille viranomaisille näiden pyynnöstä tiedot ja tilastot, jotka koskevat nimettyjen lentoliikenteen harjoittajien tarjoamien, toisen sopimuspuolen alueelle tai sieltä pois suuntautuvien sovittujen lentoliikennepalvelujen mukaista liikennettä, samassa muodossa kuin lentoliikenteen harjoittajat ovat nämä tiedot ja tilastot laatineet ja toimittaneet ne omille kansallisille viranomaisilleen. Kaikista muista liikenteen harjoittamiseen liittyvistä tilastotiedoista, joita sopimuspuolen toimivaltaiset viranomaiset saattavat pyytää toisen sopimuspuolen viranomaisilta, on neuvoteltava sekakomiteassa kumman tahansa sopimuspuolen pyynnöstä.

II OSASTO

VALVONTAAN LIITTYVÄ YHTEIS- TYÖ

14 artikla

Lentoturvallisuus

1. Sopimuspuolten on noudatettava liitteessä VI olevassa A osassa määriteltyä yhteisön lentoturvallisuuslainsäädäntöä jäljempänä mainituin ehdoin.

2. Sopimuspuolten on varmistettava, että sellaisille sopimuspuolen rekisteröimille ilma-aluksille, joiden osalta epäillään, että ne eivät ole yleissopimuksen mukaisesti vahvistettujen kansainvälisten lentoturvallisuusmääräysten mukaisia, ja jotka laskeutuvat toisen sopimuspuolen alueella oleville kansainvälisen lentoliikenteen käytössä oleville lentoasemille, suoritetaan tämän toisen sopimuspuolen toimivaltaisten viranomaisien toimesta asematasotarkastuksia sekä sisällä aluksessa että sen ulkopuolella aluksen ja sen miehistön asiakirjojen asianmukaisuuden varmistamiseksi ja ilma-aluksen ja sen lait-

teiston silmämääräisesti havaittavan kunnan toteamiseksi.

3. Sopimuspuolet voivat milloin tahansa pyytää neuvotteluja toisen sopimuspuolen soveltamista turvallisuusmääräyksistä.

4. Minkään tässä sopimuksessa ei voida katsoa rajoittavan sopimuspuolen toimivaltaisten viranomaisien valtuuksia ryhtyä tarvittaviin ja välittömiin toimenpiteisiin heidän havaitessaan, että ilma-alus, tuote tai toiminta

a) ei ole yleissopimuksen mukaisesti vahvistettujen vähimmäismääräysten tai liitteessä VI olevassa A osassa tarkoitetun lainsäädännön mukainen, tai

b) herättää 2 kohdassa tarkoitettussa tarkastuksessa tehtyjen huomioiden perusteella epäilyjä siitä, että ilma-alus tai sen toiminta eivät ole yleissopimuksen mukaisesti vahvistettujen vähimmäismääräysten tai liitteessä VI olevassa A osassa tarkoitetun lainsäädännön mukaisia sen mukaan, kumpaa näistä sovelletaan, tai

c) herättää epäilyjä siitä, että yleissopimuksen mukaisesti vahvistettuja vähimmäismääräyksiä tai liitteessä VI olevassa A osassa tarkoitettua lainsäädäntöä sen mukaan, kumpaa näistä sovelletaan, ei noudateta tai valvota tehokkaasti.

5. Ryhtyessään toimenpiteisiin 4 kohdan mukaisesti, sopimuspuolen toimivaltaisten viranomaisien on viipymättä ilmoitettava siitä toisen sopimuspuolen toimivaltaisille viranomaisille ja esitettävä perustelut näille toimille.

6. Jos 4 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä jatketaan siitä huolimatta, että ne eivät ole enää perusteltuja, kumpi tahansa sopimuspuoli voi saattaa asian sekakomitean käsiteltäväksi.

15 artikla

Lentoliikenteen turvaaminen

1. Koska siviili-ilma-alusten, niiden matkustajien ja miehistön turvallisuuden varmistaminen on kansainvälisten lentoliikennepalvelujen tarjoamisen ehdoton edellytys, sopimuspuolet vahvistavat toisiaan koskevat velvoitteensa, joiden mukaan ne turvaavat siviili-ilmailun laittomilta teoilta (ja erityisesti

velvoitteensa, jotka perustuvat Chicagon yleissopimukseen, Tokiossa 14 päivänä syyskuuta 1963 allekirjoitettuun rikoksia ja eräitä muita tekoja ilma-aluksissa koskevaan yleissopimukseen, Haagissa 16 päivänä joulukuuta 1970 allekirjoitettuun ilma-alusten laittoman haltuunoton ehkäisemistä koskevaan yleissopimukseen, Montrealissa 23 päivänä syyskuuta 1971 allekirjoitettuun siviili-ilmailun turvallisuuteen kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskevaan yleissopimukseen, Montrealissa 24 päivänä helmikuuta 1988 allekirjoitettuun kansainväliseen siviili-ilmailuun käytettävillä lentoasemilla tapahtuvien laittomien väkivallantekojen ehkäisemistä koskevaan lisäpöytäkirjaan ja Montrealissa 1 päivänä maaliskuuta 1991 allekirjoitettuun yleissopimukseen muovailtavien räjähteiden merkitsemisestä tunnistamista varten, siltä osin kuin molemmat ovat näiden sopimuspuolia, sekä muihin siviili-ilmailun turvaamiseen liittyviin yleissopimuksiin ja pöytäkirjoihin, joiden sopimuspuolia molemmat ovat).

2. Sopimuspuolet antavat pyynnöstä toisilleen kaiken tarvittavan avun torjuakseen siviili-ilma-alusten laitonta haltuunottoa ja muita laittomia toimia, jotka vaarantavat tällaisten ilma-alusten, niiden matkustajien ja miehistön, lentoasemien ja lennonvarmistuksen turvallisuuden, sekä apua, jolla pyritään torjumaan kaikkia muita siviili-ilmailua uhkaavia vaaratekijöitä.

3. Sopimuspuolten on keskinäisissä suhteissaan toimittava lentoliikenteen turvaamiseen liittyvien normien ja, siinä määrin kuin sopimuspuolet niitä soveltavat, Kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön (ICAO) vahvistamien ja Chicagon yleissopimuksen liitteinä olevien suositusten mukaisesti siinä määrin kuin näitä lentoliikenteen turvaamiseen liittyviä määräyksiä voidaan soveltaa sopimuspuoliin. Sopimuspuolten tulee vaatia, että niiden rekisterissä olevia ilma-aluksia käyttävät lentoliikenteen harjoittajat sekä sellaiset lentoliikenteen harjoittajat, joiden harjoittaman liiketoiminnan päätoimipaikka tai vakinaisen kotipaikka on sopimuspuolen alueella, ja sopimuspuolen alueella olevat lentoasematoiminnan harjoittajat toimivat näiden lentoliikenteen turvaamista koskevien määräysten mukaisesti.

4. Sopimuspuolten on taattava, että niiden alueella toteutetaan tehokkaita toimenpiteitä ilma-alusten suojelemiseksi sekä matkustajien ja heidän käsimatkatavaroidensa tarkastamiseksi ja asianmukaisten tarkastusten suorittamiseksi miehistön ja rahdin (kirjatut matkatavarat mukaan luettuna) osalta sekä ilma-aluksen varastojen tarkastamiseksi ennen ilma-alukseen nousemista tai sen lastaamista sekä näiden tapahtumien aikana. Sopimuspuolet suostuvat siihen, että niiden lentoliikenteen harjoittajien edellytetään mahdollisesti noudattavan 3 kohdassa tarkoitettuja toisen sopimuspuolen soveltamia lentoliikenteen turvaamiseen liittyviä määräyksiä ilma-aluksen saapuessa kyseisen toisen sopimuspuolen alueelle, ollessa siellä tai poistuessa sieltä. Kummankin sopimuspuolen on myös reagoitava myönteisesti kaikkiin toisen sopimuspuolen pyyntöihin, jotka koskevat erityisen uhan torjumiseen liittyvien kohtuullisten erityisturvatoimien toteuttamista.

5. Kun siviili-ilma-alukseen kohdistuu tai sitä uhkaa laitton haltuunotto tai ilma-aluksen turvallisuutta, sen matkustajiin tai miehistöön, lentoasemiin tai lennonvarmistuslaitteisiin kohdistetaan muu laitton teko, sopimuspuolten on avustettava toisiaan helpottamalla yhteyksiä ja toteuttamalla muut tarvittavat toimenpiteet, joiden tarkoituksena on nopeasti ja turvallisesti saattaa päätökseen tällainen tapaus tai sen uhka.

6. Kun sopimuspuolella on riittäviä perusteita uskoa, että toinen sopimuspuoli on poikennut tässä artiklassa tarkoitetuista lentoliikenteen turvaamista koskevista määräyksistä, sopimuspuoli voi pyytää välittömiä neuvotteluja toisen sopimuspuolen kanssa.

7. Sanotun rajoittamatta tämän sopimuksen 4 artiklan (liikennöintiluvan peruuttaminen) soveltamista, mahdottomuus saavuttaa tyydyttävä sopimus viidentoista (15) päivän kuluessa tällaisen pyynnön esittämisestä, on peruste kieltäytyä myöntämästä toisen sopimuspuolen yhden tai useamman lentoliikenteen harjoittajan liikennöintilupia tai teknisiä lupia, peruuttaa ne, rajoittaa niiden soveltamista tai asettaa niille ehtoja.

8. Välittömän ja poikkeuksellisen vaaratilanteen uhatessa sopimuspuoli voi ryhtyä väliaikaisiin toimenpiteisiin ennen kuin viidentoista (15) päivää on kulunut.

9. Kaikkien 7 kohdan nojalla sovellettavien toimenpiteiden toteuttaminen on keskeytettävä, kun toinen sopimuspuoli noudattaa jälleen tässä artiklassa tarkoitettuja määräyksiä.

16 artikla

Ilmaliikenteen hallinta

1. Sopimuspuolten on noudatettava liitteessä VI olevassa B osassa tarkoitettua lainsäädäntöä jäljempänä mainituin ehdoin.

2. Sopimuspuolet sitoutuvat tekemään mahdollisimman tiivistä yhteistyötä ilmaliikenteen hallinnan alalla yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan laajentamiseksi Marokkoon, nykyisten turvallisuusmääräysten ja lentoliikennettä koskevien normien yleisen tehokkuuden parantamiseksi sekä kapasiteetin käytön optimoimiseksi ja viivästysten minimoimiseksi.

3. Helpottaakseen yhtenäistä eurooppalaista ilmatilaa koskevan lainsäädännön soveltamista alueellaan

a) Marokon on toteutettava tarvittavat toimenpiteet ilmaliikenteen hallintaan liittyvien institutionaalisten rakenteidensa mukauttamiseksi yhtenäiseen eurooppalaiseen ilmatilaan, erityisesti perustamalla tarvittavat kansalliset valvontaelimet, jotka ovat vähintään toiminnallisesti riippumattomia lennonvarmistuspalvelujen tarjoajista, ja

b) Yhteisön on otettava Marokko mukaan soveltuviin yhtenäiseen eurooppalaiseen ilmatilaan liittyviin, lennonvarmistuspalveluja, ilmatilaa ja yhteentoimivuutta koskeviin toiminnallisiin aloitteisiin, erityisesti huomiomalla aikaisessa vaiheessa Marokon toimet toiminnallisten ilmatilan lohkojen perustamiseksi tai koordinoimalla SESAR-hanketta tarkoituksenmukaisella tavalla.

17 artikla

Ympäristö

1. Sopimuspuolten on noudatettava liitteessä VI olevassa C osassa tarkoitettua lentoliikenteeseen liittyvää lainsäädäntöä.

2. Tämän sopimuksen määräykset eivät estä sopimuspuolen toimivaltaisia viranomaisia ryhtymästä tarvittaviin toimenpiteisiin sopimuksen mukaisesti harjoitetun kansainvälisen lentoliikenteen ympäristövaikutusten ehkäisemiseksi tai niiden käsittelemiseksi muulla tavoin, edellyttäen, että näitä toimenpiteitä sovelletaan kansallisuudesta riippumatta.

18 artikla

Kuluttajansuoja

Sopimuspuolten on noudatettava liitteessä VI olevassa D osassa tarkoitettua lentoliikenteeseen liittyvää lainsäädäntöä.

19 artikla

Tietokonepohjaiset paikanvarausjärjestelmät

Sopimuspuolten on noudatettava liitteessä VI olevassa E osassa tarkoitettua lentoliikenteeseen liittyvää lainsäädäntöä.

20 artikla

Sosiaaliset näkökohdat

Sopimuspuolten on noudatettava liitteessä VI olevassa F osassa tarkoitettua lentoliikenteeseen liittyvää lainsäädäntöä.

III OSASTO

INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET

21 artikla

Tulkinta ja soveltaminen

1. Sopimuspuolten on toteutettava kaikki tarvittavat yleiset tai erityiset toimenpiteet tästä sopimuksesta johtuvien velvoitteiden täyttämiseksi, ja niiden on pidättäydyttävä

kaikista toimenpiteistä, jotka voisivat vaarantaa tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamisen.

2. Sopimuspuolet ovat omalla alueellaan vastuussa sopimuksen sekä liitteessä VI lueteltujen lentoliikennettä koskevien asetusten ja direktiivien asianmukaisesta täytäntöönpanosta.

3. Kumpikin sopimuspuoli antaa toiselle sopimuspuolelle kaikki tarvittavat tiedot ja kaiken tarvittavan avun, jos kyseinen toinen sopimuspuoli suorittaa mahdollisia rikkomuksia koskevia tutkimuksia sille tämän sopimuksen nojalla kuuluvan toimivallan mukaisesti.

4. Kun sopimuspuolet toimivat niille tämän sopimuksen nojalla kuuluvan toimivallan mukaisesti asioissa, jotka ovat toisen sopimuspuolen kannalta merkityksellisiä ja jotka koskevat toisen sopimuspuolen viranomaisia tai sen yrityksiä, tämän toisen sopimuspuolen toimivaltaisille viranomaisille tiedotetaan asiasta ja niille annetaan mahdollisuus esittää huomautuksia ennen lopullisen päätöksen tekemistä.

22 artikla

Sekakomitea

1. Perustetaan sopimuspuolten edustajista muodostuva komitea (jäljempänä "sekakomitea"), joka vastaa tämän sopimuksen hallinnoinnista ja huolehtii sen asianmukaisesta täytäntöönpanosta. Tätä varten sekakomitea antaa suosituksia ja tekee päätöksiä tässä sopimuksessa määrättyissä asioissa.

2. Sopimuspuolet tekevät päätökset sekakomiteassa yhdessä ja ne sitovat molempia sopimuspuolia. Sopimuspuolet panevat päätökset täytäntöön omien sääntöjensä mukaisesti.

3. Sekakomitea kokoontuu tarpeen mukaan ja vähintään kerran vuodessa. Kumpikin sopimuspuoli voi pyytää kokouksen koolle kutsumista.

4. Sopimuspuoli voi myös pyytää sekakomitean koollekutsumista tämän sopimuksen tulkintaan tai soveltamiseen liittyvien kysymysten ratkaisemiseksi. Tällainen kokous on järjestettävä mahdollisimman pian, mutta

viimeistään kahden kuukauden kuluessa pyynnön esittämisestä, jolleivät sopimuspuolet toisin sovi.

5. Sopimuksen moitteettoman täytäntöönpanon varmistamiseksi sopimuspuolet vaihtavat tietoja ja neuvottelevat sekakomiteassa kumman tahansa sopimuspuolen pyynnöstä. Komitea vahvistaa päätöksellä oman työjärjestyksensä.

6. Komitea vahvistaa päätöksellä oman työjärjestyksensä.

7. Jos jompikumpi sopimuspuoli katsoo, että toinen sopimuspuoli ei ole pannut sekakomitean päätöstä asianmukaisesti täytäntöön, ensin mainittu voi pyytää asian käsitelyä sekakomiteassa. Jos sekakomitea ei pääse asiassa ratkaisuun kahden (2) kuukauden kuluessa siitä, kun asia on annettu sen käsiteltäväksi, pyynnön esittänyt sopimuspuoli voi toteuttaa 24 artiklan mukaisia tilapäisiä suoja-toimenpiteitä.

8. Sekakomitean päätöksissä mainitaan päivämäärä, johon mennessä sopimuspuolten on pantava se täytäntöön, sekä muut taloudellisille toimijoille mahdollisesti merkitykselliset tiedot.

9. Jos sekakomitea ei tee päätöstä asiasta kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun asia on annettu sen käsiteltäväksi, sopimuspuolet voivat toteuttaa 24 artiklan mukaisia tilapäisiä suoja-toimenpiteitä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 2 kohdan soveltamista.

10. Sekakomiteassa käsitellään kysymyksiä, jotka liittyvät sopimuspuolten lentoyhtiöiden osake-enemmistön hallintaan vaikuttaviin kahdenvälisiin investointeihin tai muutoksiin lentoliikenteen harjoittajien tosiasialisessa määräysvallassa.

11. Sekakomitean on tehtävä yhteistyötä erityisesti

a) edistämällä asiantuntijatasoisen tietojenvaihtoa, joka liittyy uusiin lainsäädäntöaloitteisiin ja lainsäädännön muuttumiseen, mukaan luettuna lentoturvallisuus ja lentoliikenteen turvaaminen, ympäristö, lentoasemien infrastruktuuri (mukaan luettuna lähtö- ja saapumisajat) ja kuluttajansuoja;

b) selvittämällä säännöllisesti sopimuksen täytäntöönpanon aiheuttamia sosiaalisia vaikutuksia erityisesti työllisyyteen ja kehittämällä tarkoituksenmukaisia toimintamalleja perusteltuihin huolenaiheisiin; ja

c) käsittelemällä mahdollisia kohteita, joiden osalta sopimusta voidaan edelleen kehittää, mukaan luettuna sopimuksen muutoksia koskevien suositusten tekeminen.

23 artikla

Riitojen ratkaiseminen ja välimiesmenettely

1. Sopimuspuolet voivat antaa sekakomitean käsiteltäväksi kaikki riidat, jotka liittyvät tämän sopimuksen tulkintaan ja joita ei ole kyetty ratkaisemaan 22 artiklan mukaisesti. Tämän artiklan soveltamiseksi assosiaatiosopimuksella perustettu assosiaationeuvosto toimii sekakomiteana.

2. Sekakomitea voi ratkaista riidan päätöksellään.

3. Sopimuspuolet ryhtyvät tarvittaviin toimenpiteisiin 2 kohdassa tarkoitetun päätöksen täytäntöönpanemiseksi.

4. Jos riitaa ei kyetä ratkaisemaan 2 kohdan mukaisesti, se annetaan jommankumman sopimuspuolen pyynnöstä kolmijäsenisen välimiesoikeuden käsiteltäväksi seuraavien menettelyjen mukaisesti:

a) molemmat sopimuspuolet nimeävät välimiehen kuudenkymmenen (60) päivän kuluessa siitä, kun välimiesoikeus on vastaanottanut ilmoituksen välimiesmenettelyä koskevasta pyynnöstä, jonka toinen sopimuspuoli on lähettänyt diplomaattiteitse. Nämä kaksi välimiestä nimittävät kolmannen välimiehen seuraavien kuudenkymmenen (60) päivän kuluessa. Jos toinen sopimuspuolista ei ole nimennyt välimiestä sovitun ajan kuluessa, tai jos kolmatta välimiestä ei nimetä sovitun ajan kuluessa, kumpi tahansa sopimuspuoli voi pyytää ICAO:n neuvoston puheenjohtajaa nimittämään tarpeen mukaan joko välimiehen tai välimiehet;

b) edellä olevan a alakohdan mukaisesti nimetyn kolmannen välimiehen tulee olla kolmannen maan kansalainen ja toimia välimiesoikeuden puheenjohtajana;

c) välimiesoikeus päättää omasta työjärjestyksestään; ja

d) siihen asti, kunnes välimiesoikeus on tehnyt lopullisen päätöksensä, välimiesmenettelyyn liittyvät kustannukset jaetaan tasapuolisesti sopimuspuolten kesken.

5. Kaikki välimiesoikeuden väliaikaiset ja lopulliset päätökset ovat sopimuspuolia sitovia.

6. Jos sopimuspuoli ei noudata välimiesoikeuden tämän artiklan mukaisesti tekemää päätöstä kolmenkymmenen (30) päivän kuluessa päätöksen tiedoksiantamisesta, toinen sopimuspuoli voi kyseisen laiminlyönnin koko keston ajaksi peruuttaa kokonaan tai tilapäisesti tämän sopimuksen nojalla sopimusta rikkovalle sopimuspuolelle myönnettyt oikeudet tai erioikeudet tai rajoittaa niitä.

24 artikla

Suojatoimenpiteet

1. Sopimuspuolet toteuttavat kaikki yleiset ja erityiset toimenpiteet, jotka ovat tarpeen niiden tästä sopimuksesta johtuvien velvoitteiden täyttämiseksi. Ne huolehtivat siitä, että tässä sopimuksessa määrätyt tavoitteet saavutetaan.

2. Jos sopimuspuoli on toisen sopimuspuolen mielestä jättänyt täyttämättä tämän sopimuksen mukaisen velvoitteen, se voi ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin. Suojatoimenpiteiden soveltamisala ja kesto on rajoitettava siihen, mikä on ehdottomasti tarpeen tilanteen korjaamiseksi tai tämän sopimuksen tasapainon palauttamiseksi. Ensisijaisesti on käytettävä toimenpiteitä, jotka aiheuttavat vähiten häiriötä tämän sopimuksen toteutumiselle.

3. Sopimuspuolen, joka harkitsee suojatoimenpiteiden toteuttamista, on ilmoitettava asiasta sekakomitean välityksellä muille sopimuspuolille sekä annettava kaikki olennaiset tiedot asiasta.

4. Sopimuspuolten on aloitettava välittömästi neuvottelut sekakomiteassa molempien hyväksyttävissä olevan ratkaisun löytämiseksi.

5. Sopimuspuoli saa toteuttaa suojatoimenpiteitä vasta yhden kuukauden kuluttua 3 kohdan mukaisen ilmoituksen päivämäärästä, jollei 4 kohdan mukaista neuvottelumenettelyä ole saatu päätökseen ennen mainittua määräaikaa, tämän kuitenkin rajoittamatta 3 artiklan d kohdan, 4 artiklan d kohdan ja 14 ja 15 artiklan soveltamista.

6. Sopimuspuolen on viipymättä ilmoitettava toteutetuista toimenpiteistä sekakomitealle sekä annettava kaikki olennaiset tiedot asiasta.

7. Kaikki tämän artiklan mukaisesti toteutetut toimenpiteet keskeytetään heti, kun rikkomukseen syyllistynyt sopimuspuoli täyttää jälleen tämän sopimuksen vaatimukset.

25 artikla

Sopimuksen maantieteellinen soveltaminen

Vaikka sopimuspuolet tiedostavat tämän sopimuksen kahdenvälisen luonteen, ne toteavat, että se on osa Euro-Välimerikumppanuuden muodostamaa kokonaisuutta, jota tarkoitetaan 28 päivänä marraskuuta 1995 annetussa Barcelonan julistuksessa. Sopimuspuolet sitoutuvat jatkuvaan vuoropuheluun, jolla pyritään varmistamaan yhdenmukaisuus tämän sopimuksen ja Barcelonan prosessin välillä ja erityisesti mahdollisuudet päättää yhdessä sopimuksen muutoksista muiden vastaavien lentoliikennesopimusten huomioimiseksi.

26 artikla

Suhde muihin sopimuksiin

1. Tämän sopimuksen määräykset korvaavat Marokon ja jäsenvaltioiden välisten kahdenvälisen lentoliikennesopimusten voimassa olevat määräykset. Niiden kahdenvälisiin sopimuksiin perustuvien voimassa olevien liikenneoikeuksien käyttämistä, jotka eivät kuulu tämän sopimuksen soveltamisalaan, voidaan kuitenkin jatkaa sillä edellytyksellä, ettei jäsenvaltioita ja niiden kansalaisia syrjitä.

2. Jos sopimuspuolet liittyvät johonkin monenväliseen sopimukseen tai hyväksyvät ICAO:n tai jonkin muun kansainvälisen järjestön hyväksymän päätöksen, joka koskee tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia kysymyksiä, niiden on otettava asia esille sekakomiteassa sen selvittämiseksi, olisiko tätä sopimusta tarkistettava tilanteen huomioon ottamiseksi.

3. Tämän sopimuksen soveltaminen ei rajoita kummankaan sopimuspuolen päätöksiä,

joita tehdään ICAO:n tulevaisuudessa mahdollisesti tekemien suositusten täytäntöönpanemiseksi. Sopimuspuolet eivät voi vedota tähän sopimukseen tai mihinkään sen osaan perusteena vastustaakseen uusien toimintatapojen käsittelyä ICAO:ssa tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa.

27 artikla

Muutokset

1. Jos jompikumpi sopimuspuoli haluaa muuttaa tämän sopimuksen määräyksiä, se ilmoittaa asiasta sekakomitealle. Tähän sopimukseen sovitut muutokset tulevat voimaan, kun tarvittavat sopimuspuolten sisäiset menettelyt on saatettu päätökseen.

2. Sekakomitea voi toisen sopimuspuolen ehdotuksesta ja tämän artiklan mukaisesti päättää tämän sopimuksen liitteiden muuttamisesta.

3. Tällä sopimuksella ei rajoiteta sopimuspuolten oikeutta antaa yksipuolisesti uutta lainsäädäntöä tai muuttaa voimassa olevaa lainsäädäntöään lentoliikenteen alalla tai siihen liittyvällä liitteessä VI mainitulla alalla, edellyttäen, että tämä tapahtuu syrjimättömyyden periaatteen ja tämän sopimuksen määräysten mukaisesti.

4. Kun sopimuspuoli laatii uutta lainsäädäntöä, sen on ilmoitettava tästä toiselle sopimuspuolelle ja kuultava sitä mahdollisimman laajalti. Toisen sopimuspuolen pyynnöstä asiasta voidaan keskustella alustavasti sekakomiteassa.

5. Jos sopimuspuoli on antanut uutta lainsäädäntöä tai hyväksynyt lainsäädäntönsä muutoksen lentoliikenteen alalla tai siihen liittyvällä liitteessä VI mainitulla alalla, sen on ilmoitettava asiasta toiselle sopimuspuolelle viimeistään kolmenkymmenen päivän kuluttua kyseisen lainsäädännön antamisesta. Kumman tahansa sopimuspuolen pyynnöstä sekakomitea järjestää tämän jälkeen kuudenkymmenen päivän kuluessa näkemysten vaihdon tällaisen uuden lainsäädännön tai muutoksen mahdollisista vaikutuksista sopimuksen asianmukaiseen toteutumiseen.

6. Sekakomitea

a) tekee päätöksen, jolla muutetaan tämän sopimuksen liitettä VI siten, että siihen sisäl-

lytetään, tarvittaessa vastavuoroisuutta noudattaen, edellä tarkoitettu uusi lainsäädäntö tai muutos,

b) tekee päätöksen, jolla edellä tarkoitettu lainsäädäntö tai muutos katsotaan tämän sopimuksen mukaiseksi, ja

c) päättää muista kohtuullisessa ajassa toteutettavista toimenpiteistä, joilla varmistetaan tämän sopimuksen asianmukainen toteutuminen.

28 artikla

Irtisanominen

1. Tämä sopimus tehdään määräämättömäksi ajaksi.

2. Kumpikin sopimuspuoli voi milloin tahansa ilmoittaa kirjallisesti diplomaattiteitse toiselle sopimuspuolelle päätöksestään irtisanoa tämän sopimus. Tällainen ilmoitus on toimitettava samanaikaisesti ICAO:lle. Tämän sopimuksen voimassaolo päättyy kahdentoista kuukauden kuluttua siitä, kun toinen sopimuspuoli on vastaanottanut sopimuksen irtisanomista koskevan ilmoituksen, jollei irtisanomisilmoitusta peruuteta ennen mainitun määräajan päättymistä.

3. Tällä sopimuksella ei ole oikeusvaikutuksia tai sen soveltaminen keskeytetään, jos assosiaatiosopimuksen voimassaolo päättyy tai sen soveltaminen keskeytetään.

29 artikla

Rekisteröinti Kansainvälisessä siviili-ilmailujärjestössä ja Yhdistyneiden Kansakuntien sihteeristössä

Tämä sopimus ja sen muutokset rekisteröidään Kansainvälisessä siviili-ilmailujärjestössä (ICAO) ja Yhdistyneiden Kansakuntien sihteeristössä.

30 artikla

Voimaantulo ja väliaikainen soveltaminen

1. Sopimusta sovelletaan väliaikaisesti sen allekirjoittamispäivästä sopimuspuolten kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

2. Tämä sopimus tulee voimaan kuukauden kuluttua siitä päivästä, jona sopimuspuolten välisen diplomaattisen noottienvaihdon, jolla vahvistetaan, että kaikki tämän sopimuksen voimaantulon edellyttämät menettelyt on saatu päätökseen, jälkimmäinen nootti on päivätty. Tätä noottienvaihtoa varten Marokon kuningaskunnan on toimitettava diplomaattiteitse Euroopan unionin pääsihteeristölle nootti, joka on osoitettu Euroopan yhteisölle ja sen jäsenvaltioille, ja Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristön on toimitettava Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden nootti diplomaattiteitse Marokon kuningaskunnalle. Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden diplomaattiteitse toimitetun nootin on sisällettävä kunkin jäsenvaltion tiedonanto, jossa vahvistetaan, että jäsenvaltio on saattanut päätökseen tämän sopimuksen voimaantulon edellyttämät menettelyt.

TÄMÄN VAKUUDEKSI alla mainitut täysivaltaiset edustajat ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

Tehty Brysselissä kahdentenatoista päivänä joulukuuta vuonna kaksituhattakuusi kahtena kappaleena englannin, espanjan, hollannin, italian, kreikan, latvian, liettuan, maltan, portugalin, puolan, ranskan, ruotsin, saksan, slovakian, sloveenin, suomen, tanskan, tšekin, unkarin ja viron sekä arabian kielillä jokaisen tekstin ollessa yhtä todistusvoimainen.

SOVITUT LENTOLIIKENNEPALVELUT JA MÄÄRÄTYT REITIT

1. Tähän liitteeseen sovelletaan tämän sopimuksen liitteessä IV määrättyjä siirtymäjärjestelyjä.

2. Kumpikin sopimuspuoli myöntää toisen sopimuspuolen lentoliikenteen harjoittajille oikeuden tarjota lentoliikennepalveluja seuraavilla reiteillä:

a) yhteisön lentoliikenteen harjoittajat:

yhteisössä sijaitsevat kohteet – yksi tai useampi Marokossa sijaitseva kohde – Marokon ulkopuolella sijaitsevat kohteet,

b) Marokon lentoliikenteen harjoittajat:

Marokossa sijaitsevat kohteet – yksi tai useampi yhteisössä sijaitseva kohde.

3. Marokon lentoliikenteen harjoittajat saavat käyttää tämän sopimuksen 2 artiklan mukaisia liikenneoikeuksiaan useamman kuin yhden yhteisön alueella sijaitsevan kohteen välillä edellyttäen, että reitin lähtö- tai pääte-piste sijaitsee Marokon alueella.

Yhteisön lentoliikenteen harjoittajat saavat käyttää tämän sopimuksen 2 artiklan mukaisia liikenneoikeuksiaan Marokon ja sen ulkopuolella sijaitsevien kohteiden välillä edellyttäen, että reitin lähtö- tai pääte-piste sijaitsee yhteisön alueella ja – matkustajaliikennepalvelujen osalta – kyseiset Marokon ulkopuoliset kohteet sijaitsevat Euroopan naapuruuspolitiikan piiriin kuuluvissa maissa.

Yhteisön lentoliikenteen harjoittajat saavat Marokkoon suuntautuvissa edestakaisissa lentoliikennepalveluissa lentää saman palvelun puitteissa useampaan kuin yhteen kohteeseen (monikohdelennot) ja käyttää näiden kohteiden välillä välilaskuoikeuttaan.

Euroopan naapuruuspolitiikan piiriin kuuluvat: Algeria, Armenia, Azerbaidžan, Egypti, Georgia, Israel, Jordania, Libanon, Libya, Moldavia, Marokko, palestiinalaishallinto, Syyria, Tunisia, Ukraina ja Valko-Venäjä. Naapuruuspolitiikan piiriin kuuluvissa maissa sijaitsevia kohteita voidaan käyttää myös välilaskupaikkoina.

4. Edellä tarkoitetuilla reiteillä voidaan liikennöidä kumpaankin suuntaan. Lentoliiken-

teen harjoittaja voi jättää pois minkä tahansa tällaisella reitillä olevan kohteen, välilaskupaikan tai sopimuspuolten ulkopuolella sijaitsevan kohteen edellyttäen, että reitin lähtö- tai pääte-piste sijaitsee Marokon lentoliikenteen harjoittajien osalta Marokon alueella tai yhteisön lentoliikenteen harjoittajien osalta jäsenvaltion alueella.

5. Kummankin sopimuspuolen on sallittava, että lentoliikenteen harjoittajat määrittelevät tarjoamansa kansainvälisen lentoliikennepalvelun tiheyden ja määrän markkinoilla vallitsevien kaupallisten näkökohtien perusteella. Tämän oikeuden mukaisesti kumpikaan sopimuspuoli ei saa yksipuolisesti rajoittaa liikenteen määrää, tiheyttä tai palvelun säännöllisyyttä taikka toisen sopimuspuolen lentoliikenteen harjoittajien käyttämien ilma-alusten tyyppiä tai tyyppejä muista kuin tullitoimintaan, teknisiin näkökohtiin, liikenteen toimivuuteen, ympäristönäkökohtiin tai terveyden suojeluun liittyvistä syistä.

6. Lentoliikenteen harjoittajat voivat harjoittaa kansainvälistä lentoliikennettä niin, että niiden oikeutta vaihtaa käytettyjen ilma-alusten tyyppiä missä tahansa reittien kohdassa ei rajoiteta.

7. Tilanteet, joissa marokkolainen lentoliikenteen harjoittaja vuokraa kolmannen maan lentoliikenteen harjoittajan ilma-alusta miehistöineen (ns. wet-leasing) tai joissa yhteisön lentoliikenteen harjoittaja vuokraa muun kuin liitteessä VI mainitun kolmannen maan lentoliikenteen harjoittajan ilma-alusta miehistöineen harjoittaakseen tämän sopimuksen mukaisia oikeuksiaan, on pidettävä poikkeusratkaisuinä tai niillä on vastattava vain tilapäistarpeisiin. Tällaiseen ratkaisuun on aina saatava ennalta hyväksyntä kalustoa vuokralle ottavan lentoliikenteen harjoittajan liikenneluvan myöntäneeltä viranomaiselta, ja siitä on ilmoitettava toisen sopimuspuolen toimivaltaiselle viranomaiselle.

LIITE II

MAROKON JA EUROOPAN YHTEISÖN JÄSENVALTIOIDEN KAHDENVÄLISET SOPIMUKSET

Tämän sopimuksen 26 artiklan mukaisesti se on ensisijainen seuraaviin Marokon ja jäsenvaltioiden välisiin kahdenvälisiin lentoliikennesopimuksiin nähden:

- Belgian kuningaskunnan hallituksen ja Hänen Majesteettinsa Marokon kuninkaan hallituksen välinen lentoliikennesopimus, tehty Rabatissa 20 päivänä tammikuuta 1958, sellaisena kuin se on täydennettynä 20 päivänä tammikuuta 1958 päivätyllä noottienvaihdolla

sekä sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna Rabatissa 11 päivänä kesäkuuta 2002 tehdyllä yhteistyöpöytäkirjalla;

- Tšekkoslovakian sosialistisen tasavallan ja Marokon välinen Rabatissa 8 päivänä toukokuuta 1961 tehty lentoliikennesopimus, jonka osalta Tšekin tasavalta on antanut sopimuseuraantoa koskevan ilmoituksen;

- Tanskan kuningaskunnan hallituksen ja Marokon kuningaskunnan hallituksen välinen lentoliikennesopimus, tehty Rabatissa 14 päivänä marraskuuta 1977,

sellaisena kuin se on täydennettynä 14 päivänä marraskuuta 1977 päivätyllä noottienvaihdolla;

- Saksan liittotasavallan ja Marokon kuningaskunnan välinen lentoliikennesopimus, tehty Bonnissa 12 päivänä lokakuuta 1961,

- Helleenien tasavallan hallituksen ja Marokon kuningaskunnan hallituksen välinen lentoliikennesopimus, tehty Rabatissa 10 päivänä toukokuuta 1999,

jota sovelletaan yhdessä Ateenassa 6 päivänä lokakuuta 1998 tehdyn yhteistyöpöytäkirjan kanssa;

- Espanjan hallituksen ja Marokon kuningaskunnan hallituksen välinen lentoliikennesopimus, tehty Madridissa 7 päivänä heinäkuuta 1970,

sellaisena kuin se on täydennettynä 12 päivänä elokuuta 2003 ja 25 päivänä elokuuta 2003 päivätyllä kirjeenvaihdolla;

- Ranskan tasavallan hallituksen ja Hänen Majesteettinsa Marokon kuninkaan hallituk-

sen välinen lentoliikennesopimus, tehty Rabatissa 25 päivänä lokakuuta 1957,

- sellaisena kuin se on muutettuna 22 päivänä maaliskuuta 1961 päivätyllä kirjeenvaihdolla,

- muutettuna 2 ja 5 päivänä joulukuuta 1968 päivätyllä pöytäkirjalla,

- muutettuna 17—18 päivänä toukokuuta 1976 päivätyllä neuvottelumuistiolla,

- muutettuna 15 päivänä maaliskuuta 1977 päivätyllä neuvottelumuistiolla sekä

viimeksi muutettuna 22—23 päivänä maaliskuuta 1984 päivätyllä neuvottelupöytäkirjalla ja 14 päivänä maaliskuuta 1984 päivätyllä kirjeenvaihdolla;

- Italian tasavallan hallituksen ja Hänen Majesteettinsa Marokon kuninkaan hallituksen välinen lentoliikennesopimus, tehty Roomassa 8 päivänä heinäkuuta 1967,

sellaisena kuin se on muutettuna Roomassa 13 päivänä heinäkuuta 2000 tehdyllä yhteistyöpöytäkirjalla sekä

viimeksi muutettuna 17 päivänä lokakuuta 2001 ja 3 päivänä tammikuuta 2002 päivätyllä noottienvaihdolla;

- Latvian tasavallan hallituksen ja Marokon kuningaskunnan hallituksen välinen lentoliikennesopimus, tehty Varsovassa 19 päivänä toukokuuta 1999;

- Luxemburgin suurherttuakunnan hallituksen ja Hänen Majesteettinsa Marokon kuninkaan hallituksen välinen lentoliikennesopimus, tehty Bonnissa 5 päivänä heinäkuuta 1961;

- Unkarin kansantasavallan ja Marokon kuningaskunnan välinen lentoliikennesopimus, tehty Rabatissa 21 päivänä maaliskuuta 1967;

- Maltan tasavallan hallituksen ja Hänen Majesteettinsa Marokon kuninkaan hallituksen välinen lentoliikennesopimus, tehty Rabatissa 26 päivänä toukokuuta 1983;

- Hänen Majesteettinsa Alankomaiden kuningattaren hallituksen ja Hänen Majesteettinsa Marokon kuninkaan hallituksen välinen

lentoliikennesopimus, tehty Rabatissa 20 päivänä toukokuuta 1959;

- Itävallan liittohallituksen ja Marokon kuningaskunnan hallituksen välinen lentoliikennesopimus, tehty Rabatissa 27 päivänä helmikuuta 2002;

- Puolan kansantasavallan hallituksen ja Marokon kuningaskunnan hallituksen välinen lentoliikennesopimus, tehty Rabatissa 29 päivänä marraskuuta 1969;

- Portugalin ja Marokon kuningaskunnan välinen lentoliikennesopimus, tehty Rabatissa 3 päivänä huhtikuuta 1958,

sellaisena kuin se on täydennettynä Lissabonissa 19 päivänä joulukuuta 1975 tehdyllä pöytäkirjalla, sekä

viimeksi täydennettynä Lissabonissa 17 päivänä marraskuuta 2003 tehdyllä pöytäkirjalla;

- Ruotsin kuningaskunnan hallituksen ja Marokon kuningaskunnan hallituksen välinen lentoliikennesopimus, tehty Rabatissa 14 päivänä marraskuuta 1977,

sellaisena kuin se on täydennettynä 14 päivänä marraskuuta 1977 päivätyllä noottienvaihdolla;

- Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen ja Marokon kuningaskunnan hallituksen välinen lentoliikennesopimus, tehty Lontoossa 22 päivänä lokakuuta 1965,

sellaisena kuin se on muutettuna 10 ja 14 päivänä lokakuuta 1968 päivätyllä noottienvaihdolla,

muutettuna Lontoossa 14 päivänä maaliskuuta 1997 tehdyllä pöytäkirjalla sekä

muutettuna Rabatissa 17 päivänä lokakuuta 1997 tehdyllä pöytäkirjalla;

- Marokon kuningaskunnan ja Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden välillä parafoidut tai allekirjoitetut lentoliikennesopimukset ja muut järjestelyt, jotka eivät ole vielä tulleet voimaan ja joita ei sovelleta väliaikaisesti tämän sopimuksen allekirjoituspäivänä;

- Alankomaiden kuningaskunnan hallituksen ja Marokon kuningaskunnan hallituksen välinen lentoliikennesopimus, joka on liitetty Haagissa 20 päivänä kesäkuuta 2001 tehtyyn yhteistyöpöytäkirjaan liitteenä 1.

LIITE III

LIIKENNÖINTILUPIIN JA TEKNISIIN LUPIIN LIITTYVÄT MENETTELYT: TOIMI-
VALTAISET VIRANOMAISET

1. Euroopan yhteisö	Siviili-ilmailuvirasto
Saksa:	Liikenneministeriö
Liittovaltion siviili-ilmailuvirasto (LBA)	Liettua:
Liikenne-, rakennus- ja kaupunkisuunnitel-	Siviili-ilmailulaitos
luministeriö	Luxemburg:
Itävalta:	Siviili-ilmailuosasto
Siviili-ilmailuviranomainen	Malta:
Liikenne-, innovaatio- ja teknologiaministe-	Siviili-ilmailuvirasto
riö	Alankomaat:
Belgia:	Liikenneasioiden, julkisten töiden ja vesi-
Lentoliikenteen pääosasto	huollon ministeriö: Siviili-ilmailun ja tavara-
Liikenne- ja kuljetusvirasto	kuljetuksen pääosasto
Kypros:	Liikenneasioiden ja vesihuollon tarkastuslai-
Siviili-ilmailuvirasto	tos
Liikenne- ja julkisten töiden ministeriö	Puola:
Tanska:	Siviili-ilmailuvirasto
Siviili-ilmailuvirasto	Portugali:
Espanja:	Valtion siviili-ilmailulaitos (INAC)
Siviili-ilmailun pääosasto	Aluevarustamisen, -suunnittelun ja -
Infrastruktuuri- ja liikenneministeriö	hallinnon ministeriö
Viro:	Tšekki:
Ilmailulaitos	Siviili-ilmailuministeriö
Suomi:	Liikenneministeriö
Ilmailuhallinto	Siviili-ilmailuviranomainen
Ranska:	Yhdistynyt kuningaskunta:
Siviili-ilmailun pääosasto (DGAC)	Ilmailuosasto
Kreikka:	Liikenneministeriö (DfT)
Kreikan siviili-ilmailuviranomainen	Slovakian tasavalta:
Liikenne- ja viestintäministeriö	Siviili-ilmailuvirasto
Unkari:	Liikenne-, posti- ja televiestintäministeriö
Siviili-ilmailun pääosasto	Slovenia:
Talous- ja liikenneministeriö	Siviili-ilmailuosasto
Irlanti:	Liikenneministeriö
Siviili-ilmailun pääosasto	Ruotsi:
Liikenneministeriö	Siviili-ilmailuviranomainen
Italia:	2. Marokon kuningaskunta
Valtion siviili-ilmailuvirasto (ENAC)	Siviili-ilmailuosasto
Latvia:	Varuste- ja liikenneministeriö

SIIRTYMÄMÄÄRÄYKSET

1. Euroopan yhteisö suorittaa arvioinnin siitä, miten Marokko on pannut täytäntöön ja soveltanut liitteessä VI lueteltuja lentoliikenteeseen liittyvän yhteisön lainsäädännön säännöksiä; sekakomitea vahvistaa arvioinnin päätöksellään. Sekakomitean olisi tehtävä päätös kahden vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta.

2. Ennen kuin 1 kohdassa tarkoitettu päätös on tehty, yhteisön lentoliikenteen harjoittajilla ei ole liitteessä I tarkoitettujen sovittujen lentoliikennepalvelujen ja määrättyjen reittien osalta oikeutta lisätä liikennettä Marokos-

sa vähentämällä sitä Marokon ulkopuolella olevista kohteista ja päinvastoin, eikä Marokon lentoliikenteen harjoittajilla ole oikeutta lisätä liikennettä tietyssä kohteessa yhteisössä vähentämällä sitä toisesta yhteisössä sijaitsevasta kohteesta ja päinvastoin. Kaikkia liitteessä II luetelluilla Marokon ja EY:n jäsenvaltioiden välisillä kahdenvälisillä sopimuksilla myönnettyjä viidennen vapauden liikenneoikeuksia voidaan kuitenkin edelleen harjoittaa edellyttäen, että se tehdään ilman kansallisuuteen perustuvaa syrjintää.

LIITE V

LUETTELO TÄMÄN SOPIMUKSEN 3 JA 4 ARTIKLASSA TARKOITETUISTA MUISTA VALTIOISTA

1. Islannin tasavalta (Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen nojalla)
2. Liechtensteinin ruhtinaskunta (Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen nojalla)
3. Norjan kuningaskunta (Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen nojalla)
4. Sveitsin valaliitto (Euroopan yhteisön ja Sveitsin valaliiton välisen lentoliikennesopimuksen nojalla)

LIITE VI

SIVIILI-ILMAILUUN SOVELLETTAVAT SÄÄNNÖT

Seuraavien säädösten sovellettavia säännöksiä sovelletaan tämän sopimuksen mukaisesti, jollei tässä liitteessä tai siirtymäsäännöksiä koskevassa liitteessä IV toisin määrätä. Yksittäisiä säädöksiä koskevat mukautukset on tarvittaessa mainittu niiden jäljessä.

A. LENTOTURVALLISUUS

Huomautus: Ehdoista, joilla Marokko voi osallistua tarkkailijana Euroopan lentoturvallisuusviraston (EASA) toimintaan, keskustellaan myöhemmässä vaiheessa.

N:o 3922/91

Neuvoston asetus (ETY) N:o 3922/91, annettu 16 päivänä joulukuuta 1991, teknisten sääntöjen ja hallinnollisten menettelyjen yhdenmukaistamisesta siviili-ilmailun alalla

sellaisena kuin se on muutettuna seuraavalla:

- Komission asetus (EY) N:o 2176/96, annettu 13 päivänä marraskuuta 1996, neuvoston asetuksen (ETY) N:o 3922/91 mukauttamisesta tieteen ja tekniikan kehitykseen

- Komission asetus (EY) N:o 1069/1999, annettu 25 päivänä toukokuuta 1999, neuvoston asetuksen (ETY) N:o 3922/91 mukauttamisesta tieteen ja tekniikan kehitykseen

- Komission asetus (EY) N:o 2871/2000, annettu 28 päivänä joulukuuta 2000, teknisten sääntöjen ja hallinnollisten menettelyjen yhdenmukaistamisesta siviili-ilmailun alalla annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 3922/91 mukauttamisesta tieteen ja tekniikan kehitykseen

- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1592/2002, annettu 15 päivänä heinäkuuta 2002, yhteisistä siviili-ilmailua

koskevista säännöistä ja Euroopan lentoturvallisuusviraston perustamisesta

Sovellettavat säännökset: 1—10 ja 12—13 artikla, lukuun ottamatta 4 artiklan 1 kohtaa ja 8 artiklan 2 kohdan toista virkettä, sekä liitteet I—III.

Sovellettaessa 12 artiklaa tarkoitetaan ilmaisulla "jäsenvaltiot" ilmaisua "EY:n jäsenvaltiot".

N:o 94/56

Neuvoston direktiivi 94/56/EY, annettu 21 päivänä marraskuuta 1994, siviili-ilmailun onnettomuuksien ja vaaratilanteiden tutkinnan peruseriaatteista

Sovellettavat säännökset: 1—12 artikla

N:o 1592/2002

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1592/2002, annettu 15 päivänä heinäkuuta 2002, yhteisistä siviili-ilmailua koskevista säännöistä ja Euroopan lentoturvallisuusviraston perustamisesta

sellaisena kuin se on muutettuna seuraavalla:

- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1643/2003, annettu 22 päivänä heinäkuuta 2003, asetuksen (EY) N:o 1592/2002 muuttamisesta

- Komission asetus (EY) N:o 1701/2003, annettu 24 päivänä syyskuuta 2003, yhteisistä siviili-ilmailua koskevista säännöistä ja Euroopan lentoturvallisuusviraston perustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1592/2002 6 artiklan muuttamisesta

Sovellettavat säännökset: 1—57 artikla, liitteet I ja II

N:o 2003/42

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/42/EY, annettu 13 päivänä kesäkuuta 2003, poikkeamien ilmoittamisesta siiviili-ilmailun alalla

Sovellettavat säännökset: 1—11 artikla, liitteet I ja II

N:o 1702/2003

Komission asetus (EY) N:o 1702/2003, annettu 24 päivänä syyskuuta 2003, ilmalusten ja niihin liittyvien tuotteiden, osien ja laitteiden lentokelpoisuus- ja ympäristöhyväksyntää sekä suunnittelu- ja tuotantoorganisaatioiden hyväksyntää koskevista täytäntöönpanosäännöistä

Sovellettavat säännökset: 1—4 artikla, liite N:o 2042/2003

Komission asetus (EY) N:o 2042/2003, annettu 20 päivänä marraskuuta 2003, lentokelpoisuuden ja ilmailutuotteiden, osien ja laitteiden ylläpidosta, ja niihin tehtäviin osallistuvien organisaatioiden ja henkilöstön hyväksymisestä

Sovellettavat säännökset: 1—6 artikla, liitteet I—IV

N:o 104/2004

Komission asetus (EY) N:o 104/2004, annettu 22 päivänä tammikuuta 2004, Euroopan lentoturvallisuusviraston valituslautakunnan organisaatiota ja kokoonpanoa koskevista säännöistä

Sovellettavat säännökset: 1—7 artikla ja liite

B. ILMALIIKENTEEN HALLINTA

N:o 93/65

Neuvoston direktiivi 93/65/ETY, annettu 19 päivänä heinäkuuta 1993, yhteensopivien teknisten eritelmien määrittelemisestä ja käytöstä lentoliikenteen hallinnan (ATM) laitteiden ja järjestelmien hankinnassa

sellaisena kuin se on muutettuna seuraavalla:

- Komission direktiivi 97/15/EY, annettu 25 päivänä maaliskuuta 1997, Eurocontrol-standardien hyväksymisestä sekä yhteensopivien teknisten eritelmien määrittelemisestä ja käytöstä lentoliikenteen hallinnan (ATM) laitteiden ja järjestelmien hankinnassa annetun neuvoston direktiivin 93/65/ETY muuttamisesta, sellaisena kuin se on muutettuna komission asetuksella (EY) N:o 2082/2000, annettu 6 päivänä syyskuuta 2000, Eurocontrol-

standardien hyväksymisestä sekä Eurocontrol-standardien hyväksymisestä annetun neuvoston direktiivin 93/65/ETY muuttamisesta annetun direktiivin 97/15/EY muuttamisesta, sellaisena kuin se on muutettuna komission asetuksella (EY) N:o 980/2002, annettu 4 päivänä kesäkuuta 2002, Eurocontrol-standardien hyväksymisestä annetun asetuksen (EY) N:o 2082/2000 muuttamisesta

Sovellettavat säännökset: 1—9 artikla, liitteet I ja II

Viittaus neuvoston direktiiviin 93/65/ETY poistetaan 20 päivänä lokakuuta 2005.

N:o 2082/2000

Komission asetus (EY) N:o 2082/2000, annettu 6 päivänä syyskuuta 2000, Eurocontrol-standardien hyväksymisestä sekä Eurocontrol-standardien hyväksymisestä annetun neuvoston direktiivin 93/65/ETY muuttamisesta annetun direktiivin 97/15/EY muuttamisesta

sellaisena kuin se on muutettuna seuraavalla:

- Komission asetus (EY) N:o 980/2002, annettu 4 päivänä kesäkuuta 2002, Eurocontrol-standardien hyväksymisestä annetun asetuksen (EY) N:o 2082/2000 muuttamisesta

Sovellettavat säännökset: 1—3 artikla, liitteet I—III

N:o 549/2004

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 549/2004, annettu 10 päivänä maaliskuuta 2004, yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan toteuttamisen puiteasetus)

Sovellettavat säännökset: 1—4 artikla, 6 artikla ja 9—14 artikla

N:o 550/2004

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 550/2004, annettu 10 päivänä maaliskuuta 2004, lennonvarmistuspalvelujen tarjoamisesta yhtenäisessä eurooppalaisessa ilmatilassa (palveluntarjonta-asetus)

Sovellettavat säännökset: 1—19 artikla

N:o 551/2004

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 551/2004, annettu 10 päivänä maaliskuuta 2004, yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan organisoinnista ja käytöstä (ilmatila-asetus)

Sovellettavat säännökset: 1—11 artikla

N:o 552/2004

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 552/2004, annettu 10 päivänä maa-

liskuuta 2004, eurooppalaisen ilmaliikenteen hallintaverkon yhteentoimivuudesta (yhteentoimivuusasetus)

Sovellettavat säännökset: 1—12 artikla

C. YMPÄRISTÖNSUOJELU

N:o 89/629

Neuvoston direktiivi 89/629/ETY, annettu 4 päivänä joulukuuta 1989, siviilikäytössä olevien ääntä hitaammin lentävien suihkukoneiden aiheuttaman melun rajoittamisesta

Sovellettavat säännökset: 1—8 artikla

N:o 92/14

Neuvoston direktiivi 92/14/ETY, annettu 2 päivänä maaliskuuta 1992, kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimuksen liitteessä 16 (toinen painos 1988) olevan I niteen II osan 2 lukuun kuuluvien ääntä hitaammin lentävien lentokoneiden liikennöimisen rajoittamisesta sellaisena kuin se on muutettuna seuraavalla:

- Neuvoston direktiivi 98/20/EY, annettu 30 päivänä maaliskuuta 1998, direktiivin 92/14/ETY muuttamisesta

- Komission direktiivi 1999/28/EY, annettu 21 päivänä huhtikuuta 1999, direktiivin 92/14/ETY liitteen muuttamisesta

- Komission asetus (EY) N:o 991/2001, annettu 21 päivänä toukokuuta 2001, direktiivin 92/14/ETY liitteen muuttamisesta

Sovellettavat säännökset: 1—11 artikla, liite

N:o 2002/30

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2002/30/EY, annettu 26 päivänä maaliskuuta 2002, meluun liittyvien toimintarajoitusten asettamista yhteisön lentoasemilla koskevien sääntöjen ja menettelyjen vahvistamisesta

Sovellettavat säännökset: 1—15 artikla, liitteet I ja II

N:o 2002/49

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2002/49/EY, annettu 25 päivänä kesäkuuta 2002, ympäristömelun arvioinnista ja hallinnasta

Sovellettavat säännökset: 1—16 artikla, liitteet I—IV

D. KULUTTAJANSUOJA

N:o 90/314

Neuvoston direktiivi 90/314/ETY, annettu 13 päivänä kesäkuuta 1990, matkapaketeista, pakettilomista ja pakettikiertomatkoista

Sovellettavat säännökset: 1—10 artikla

N:o 92/59

Neuvoston direktiivi 92/59/ETY, annettu 29 päivänä kesäkuuta 1992, yleisestä tuoteturvallisuudesta

Sovellettavat säännökset: 1—19 artikla

N:o 93/13

Neuvoston direktiivi 93/13/ETY, annettu 5 päivänä huhtikuuta 1993, kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista

Sovellettavat säännökset: 1—10 artikla, liite

N:o 95/46

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY, annettu 24 päivänä lokakuuta 1995, yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta

Sovellettavat säännökset: 1—34 artikla

N:o 2027/97

Neuvoston asetus (EY) N:o 2027/97, annettu 9 päivänä lokakuuta 1997, lentoliikenteen harjoittajien korvausvastuusta onnettomuustapauksissa

sellaisena kuin se on muutettuna seuraavalla:

- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 889/2002, annettu 13 päivänä toukokuuta 2002, neuvoston asetuksen (EY) N:o 2027/97 muuttamisesta

Sovellettavat säännökset: 1—8 artikla

N:o 261/2004

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 261/2004, annettu 11 päivänä helmikuuta 2004, matkustajille heidän lennolle pääsynsä epäämisen sekä lentojen peruuttamisen tai pitkäaikaisen viivästymisen johdosta annettavaa korvausta ja apua koskevista yhteisistä säännöistä sekä asetuksen (ETY) N:o 295/91 kumoamisesta

Sovellettavat säännökset: 1—17 artikla

E. TIETOKONEPOHJAISET PAIKANVARAUSJÄRJESTELMÄT

N:o 2299/1989

Neuvoston asetus (ETY) N:o 2299/1989, annettu 24 päivänä heinäkuuta 1989, tietokonepohjaisten paikanvarausjärjestelmien käyttöä koskevista käyttäytymissäännöistä

sellaisena kuin se on muutettuna seuraavalla:

- Neuvoston asetus (ETY) N:o 3089/93, annettu 29 päivänä lokakuuta 1993, tietoko-

nepohjaisten paikanvarausjärjestelmien käyttöä koskevista käyttäytymissäännöistä annetun asetuksen (ETY) N:o 2299/89 muuttamisesta

- Neuvoston asetus (EY) N:o 323/1999, annettu 8 päivänä helmikuuta 1999, tietokonepohjaisten paikanvarausjärjestelmien käyttöä koskevista käyttäytymissäännöistä annetun asetuksen (ETY) N:o 2299/89 muuttamisesta

Sovellettavat säännökset: 1—22 artikla, liite

F. SOSIAALISET NÄKÖKOHDAT

N:o 1989/391

Neuvoston direktiivi 89/391/ETY, annettu 12 päivänä kesäkuuta 1989, toimenpiteistä työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen edistämiseksi työssä

Sovellettavat säännökset: 1—16 ja 18—19 artikla

N:o 2003/88

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/88/EY, annettu 4 päivänä marraskuuta 2003, tietyistä työajan järjestämistä koskevista seikoista

Sovellettavat säännökset: 1—19, 21—24 ja 26—29 artikla

N:o 2000/79

Neuvoston direktiivi 2000/79/EY, annettu 27 päivänä marraskuuta 2000, Euroopan lentoyhtiöiden liiton (AEA), Euroopan kuljetustyöntekijöiden liiton (ETF), Euroopan ohjaamomiehistöyhdistyksen (ECA), Euroopan alueellisten lentoyhtiöiden yhdistyksen (ERA) ja Kansainvälisen tilauslentoyhtiöiden järjestön (IACA) tekemän, siviili-ilmailun liikkuvien työntekijöiden työajan järjestämistä koskevan eurooppalaisen sopimuksen täytäntöönpanosta

Sovellettavat säännökset: 1—5 artikla

G. MUU LAINSÄÄDÄNTÖ

N:o 91/670

Neuvoston direktiivi 91/670/ETY, annettu 16 päivänä joulukuuta 1991, siviili-ilmailun tehtävien suorittamiseksi annettujen henkilöiden lupakirjojen vastavuoroisesta hyväksymisestä

Sovellettavat säännökset: 1—8 artikla, liite